

ARCHEOLOGIENOTA

OOSTERWHEELSTEENWEG 58 TE ANTWERPEN

DEEL 1 VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 2611

Mevrouwhofstraat 1a
3511 Hasselt

Projectcode:

Intern: 44038

AOE: 2026D172

COLOFON & ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

<i>Titel</i>	Archeologienota Oosterweelsteenweg 58 te Antwerpen
<i>Projectleider</i>	Sander Milis
<i>Auteur(s)</i>	Sander Milis, Sander Pelsmaekers, Layla Valvekens & Rosean Debacker
<i>Kwaliteitscontrole</i>	Melissa Lamberts
<i>Projectcodes</i>	Intern: 44038 Extern: nvt Agentschap Onroerend Erfgoed: 2026D172

<i>Locatie</i>	Oosterweelsteenweg 58, 2030 Antwerpen
<i>Kadaster</i>	Antwerpen, 7 AFD, G, 11807G1799/00D000, 11807G1800/00C000, 11807G1801/00G000, 11807G1804/00A000 & 11807G1809/00L000
<i>Risico bommenkaart</i>	Hoge kans
<i>Oppervlakten</i>	Betrokken percelen: 76.141,65m ² Projectgebied: 16.986,27m ² Geplande bodemingreep: 14.890,27m ² Lengte lijntracé: nvt Onderzoeksgebied: nvt
<i>Advies</i>	geen maatregelen

<i>Plaats en datum</i>	Hasselt , 23 april 2026
<i>Reeks en nummer</i>	ABO archeologische rapporten 2611 / ISSN 2406-3940
<i>Wettelijk depot</i>	ABO nv (Aartselaar)

©ABO nv. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

RAPPORTFICHE

Template
T_ARC_R_Archeologienota

Versies		
<i>Versie</i>	<i>Datum</i>	<i>Status</i>
v0	17/04/2026	Interne draft
v1	21/04/2026	Externe draft
v2	23/04/2026	Definitieve versie

Projectteam		
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>	<i>Handtekening</i>
Projectleider	Sander Milis	
Projectteam	Sander Milis	
Kwaliteitscontrole	Melissa Lamberts, gelezen en gereviseerd op 21 april 2026	

INHOUDSOPGAVE

DEEL 1 Verslag van resultaten	1
1 Inleiding	5
1.1 Wettelijk kader	5
1.2 Afbakening van het projectgebied	5
1.3 Doel van het onderzoek en onderzoeksstrategie	6
2 Aard van de bedreiging	7
2.1 Huidige situatie	7
2.2 Toekomstige situatie	8
2.3 Synthese hoofdstuk 2	13
3 Landschappelijke analyse	14
3.1 Topografische situering	14
3.2 Bodemkundige situering	17
3.3 Synthese hoofdstuk 3	19
4 Archeologische voorkennis	20
4.1 Historische achtergrond	20
4.2 Erfgoedwaarden	21
4.3 Archeologische data	21
4.4 Cartografische en iconografische bronnen	24
4.5 Orthofotografische en topografische bronnen vanaf 1900	27
4.6 Synthese hoofdstuk 4	29
5 Besluit	30
5.1 Potentieel tot kennisvermeerdering	30
5.2 Afweging noodzaak verder vooronderzoek	30
6 Bibliografie	32
7 Lijsten	33
7.1 Lijst van figuren	33
7.2 Lijst van tabellen	33
DEEL 2 Programma van maatregelen	34
1 Gemotiveerd advies	35
1.1 Besluit	35
1.2 Vondstmelding	35
1.3 Conventionele en toxische explosieven (CTE)-analyse	36

1 INLEIDING

1.1 WETTELIJK KADER

Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de initiatiefnemer van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen. De geplande werkzaamheden van 14.890,27m² aan de Oosterweelsteenweg 58 te Antwerpen houden de bouw van een nieuw magazijn met omringende verhardingen en wadi's in en worden beschouwd als een ingreep in de bodem. In totaal beslaat het projectgebied een oppervlakte van ca. 16.986,27m².

Voor het projectgebied werden eerder reeds twee archeologienota's geschreven waarvan akte werd genomen (respectievelijk ID 24970¹ en ID 33144²). De initiatiefnemer voorziet een vergroting van het projectgebied ten opzichte van de voorgaande archeologienota's.

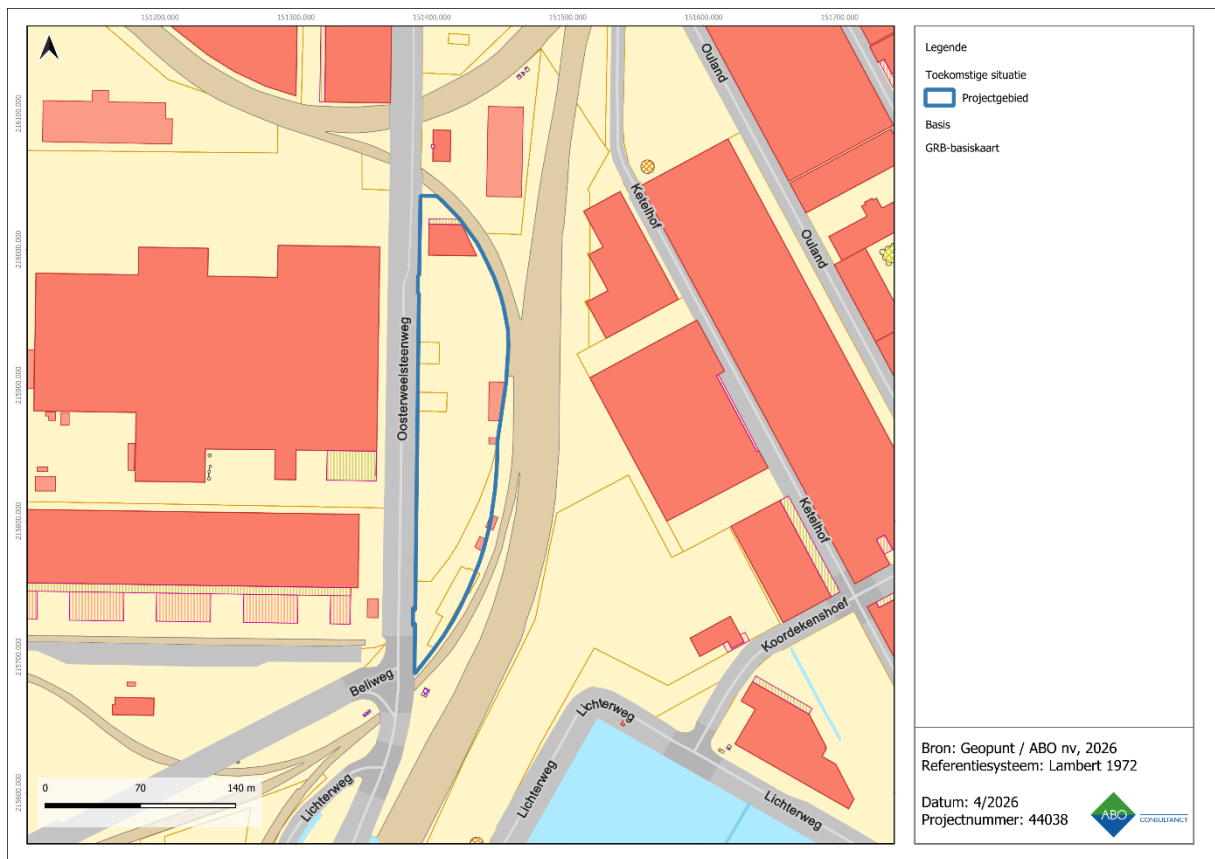
Het projectgebied valt buiten een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt (GGA-zone). Verder bevindt het zich buiten een definitief of tijdelijk beschermde archeologische site en buiten een vastgestelde archeologische zone. De geplande werken hebben betrekking op een **zone buiten woon- of recreatiegebied**. Doordat de oppervlakte van de percelen waarop deze werken van toepassing zijn de 3.000 m² overschrijdt en de geplande werken meer dan 5.000 m² zullen inhouden, moet er in het kader van het Onroerend Erfgoeddecreet, voorafgaand aan een omgevingsvergunning, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet). Het bureauonderzoek moet uitwijzen of een onderzoek met ingreep in de bodem mogelijk en wenselijk is voor het projectgebied.

1.2 AFBAKENING VAN HET PROJECTGEBIED

Het projectgebied komt overeen met (delen van) percelen 11807G1799/00D000, 11807G1800/00C000, 11807G1801/00G000, 11807G1804/00A000 & 11807G1809/00L000 (Antwerpen, afdeling 7 AFD, sectie G) die gelegen zijn aan de Oosterweelsteenweg 58 (Figuur 1).

¹ Pelsmaekers & Valvekens 2023.

² Pelsmaekers et al. 2025.

Figuur 1: GRB basiskaart met aanduiding van het projectgebied

1.3 DOEL VAN HET ONDERZOEK EN ONDERZOEKSTRATEGIE

Deze archeologienota heeft als doel een inschatting te maken van het potentieel tot kennisvermeerdering. De onderzoeksstrategie bestaat uit drie delen:

- in hoofdstuk 2 wordt aan de hand van de gekende huidige situatie en de geplande werkzaamheden een impactanalyse gemaakt om te bepalen of het bodemarchief bedreigd wordt;
- in hoofdstuk 0 wordt het projectgebied op basis van ontsloten landschappelijke gegevens in een breder landschappelijk kader geplaatst, indien nodig aangevuld met resultaten uit landschappelijke boringen of controleboringen;
- in hoofdstuk 0 wordt met behulp van ontsloten historische, cartografische en archeologische gegevens het archeologisch potentieel van het projectgebied verder in kaart gebracht.

Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt in het besluit een advies geformuleerd omtrent een eventueel archeologisch vooronderzoek, een vervolgonderzoek (in de vorm van een opgraving), een *in situ* bewaring of 'geen maatregelen'.

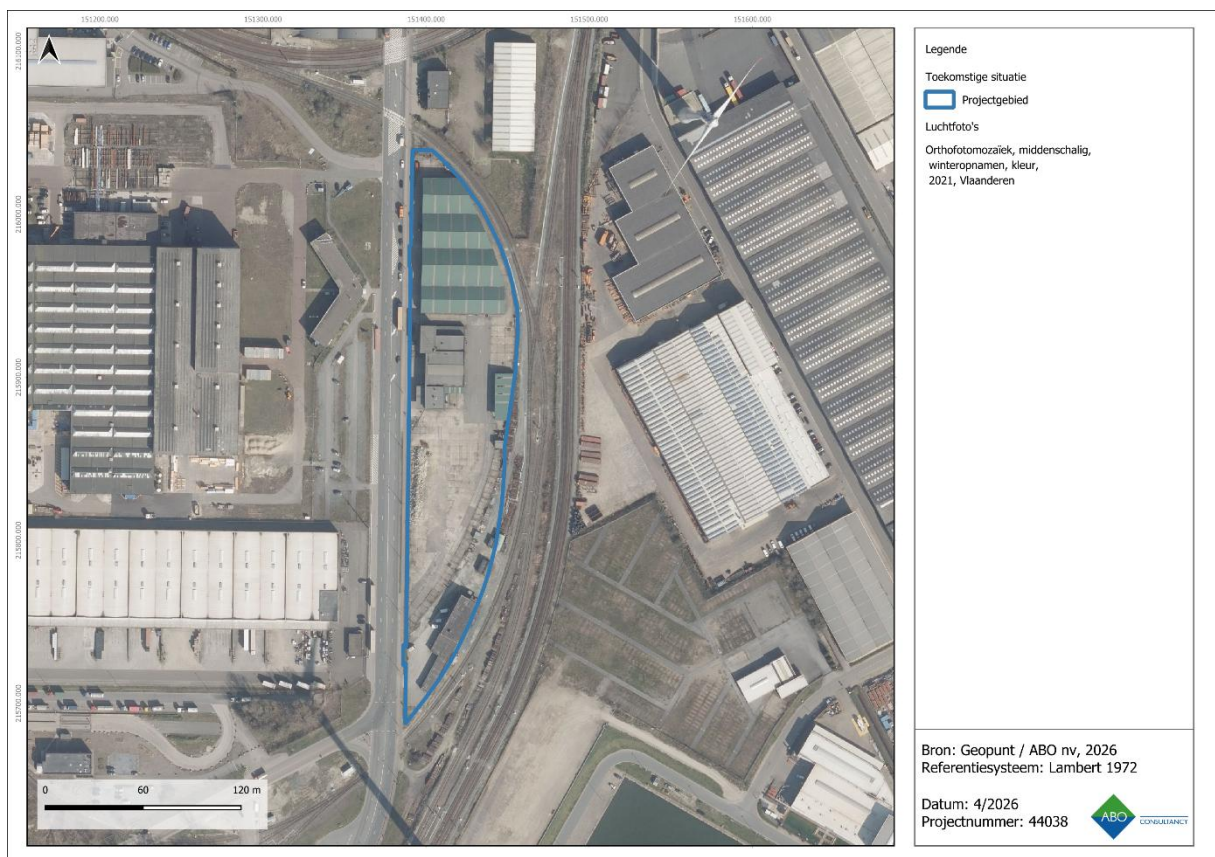
2 AARD VAN DE BEDREIGING

2.1 HUIDIGE SITUATIE

De plannen van de bestaande toestand en de ontwerpplannen van de nieuwe situatie die zijn aangeleverd door de initiatiefnemer zijn als aparte bijlage toegevoegd aan deze archeologienota om de leesbaarheid te garanderen.³

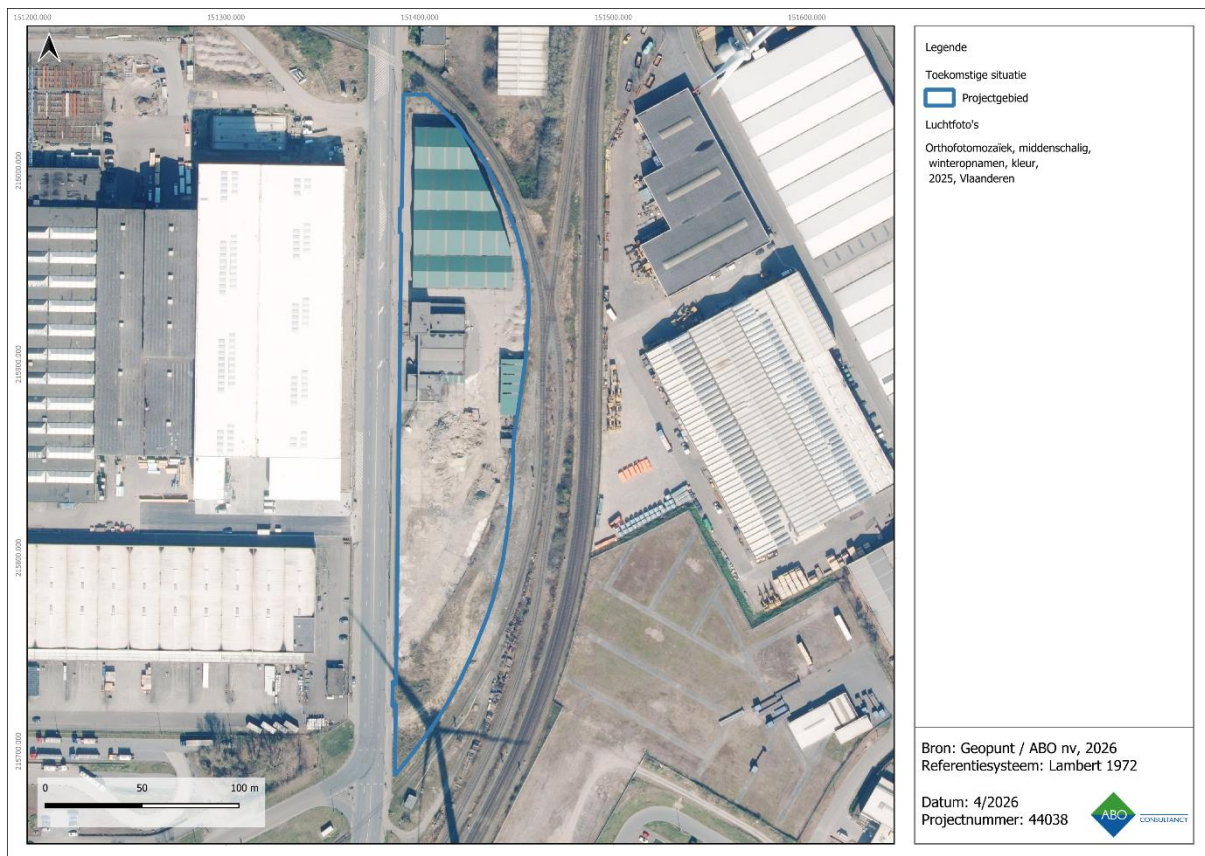
Op de orthofoto van 2021 bevindt zich op het projectgebied een bedrijf, een groothandel in andere machines en werktuigen (Figuur 2). Er bevindt zich een gebouw met schrijnwerkerij en aangrenzende magazijnen en parkeerplaatsen. Daarnaast zijn er over het projectgebied nog een aantal opslagplaatsen en parkeerplaatsen aanwezig.

Op de orthofoto van 2025 is het gebouw in het zuiden/zuidoosten van projectgebied al gesloopt en zijn containers in het zuidoosten weggehaald (Figuur 3). De vroegere parking in de zuidelijke helft wordt gebruikt als stockage van sloopwerken. De sloopvergunning is reeds bekomen via een andere omgevingsvergunning (zie hfst. 2.2). De sloopwerkzaamheden zijn heden reeds grotendeels uitgevoerd maar zijn nog niet zichtbaar op deze meest recente orthofoto. Er kan aangenomen worden dat binnen het gehele projectgebied oppervlakkige bodemingrepen aan het maaiveld hebben plaatsgevonden door aanleg en vernieuwing van verhardingen, structuren en nutsleidingen. Hierbij wordt echter gesteld dat geen enkele van deze bodemingrepen dieper hebben gereikt dan de vastgestelde ophogingen rondom de dokken van de Antwerpse haven (zie 2.2.2, p. 9).

Figuur 2: Orthofoto (2021) met aanduiding van het projectgebied

³ De dieptes van de rioleringen die op deze plannen zijn weergegeven zijn exclusief de fundering. Om de uit te graven diepte te bepalen dient hier ca. 50 cm bijgeteld te worden. De diepte van de rioleringen die op de plannen, in de tekst, tabellen en figuren hieronder worden aangegeven staan voor de BOK (binnenkant van de onderkant van de buis) tenzij anders vermeld.

Figuur 3: Orthofoto (2025) met aanduiding van het projectgebied

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

2.2.1 ALGEMENE BESCHRIJVING

In de toekomst zal het traject en daarmee de locatie van de spoorrails rondom het projectgebied wijzigen. Hierdoor verplaatsten de perceelgrenzen zich tegenover de huidige situatie. De sloopvergunning van de bestaande gebouwen werd reeds bekomen in het kader van een andere omgevingsvergunning, m.a.w. de sloopwerken maken dus geen deel uit van de huidige omgevingsvergunningsaanvraag.

De binnen het kader van deze archeologienota geplande bodemingrepen zijn zichtbaar op Figuur 4. Volgend op de sloopwerken (kaderend in een andere en reeds bekomen omgevingsvergunning) zal ter hoogte van het projectgebied een werkplaats worden gebouwd met bijhorende infrastructuur zoals: nieuwe verhardingen en een wadi. Het nieuwe magazijn heeft een oppervlakte van 7.056 m² (ofte 41,54% van het projectgebied), waar de funderingsplaat tot 40 cm onder het maaiveld reikt. Ter hoogte van de funderingspalen zullen de funderingsmassieven tot 1 m-mv reiken. Het gebouw bestaat uit één bouwlaag en is niet onderkelderd.

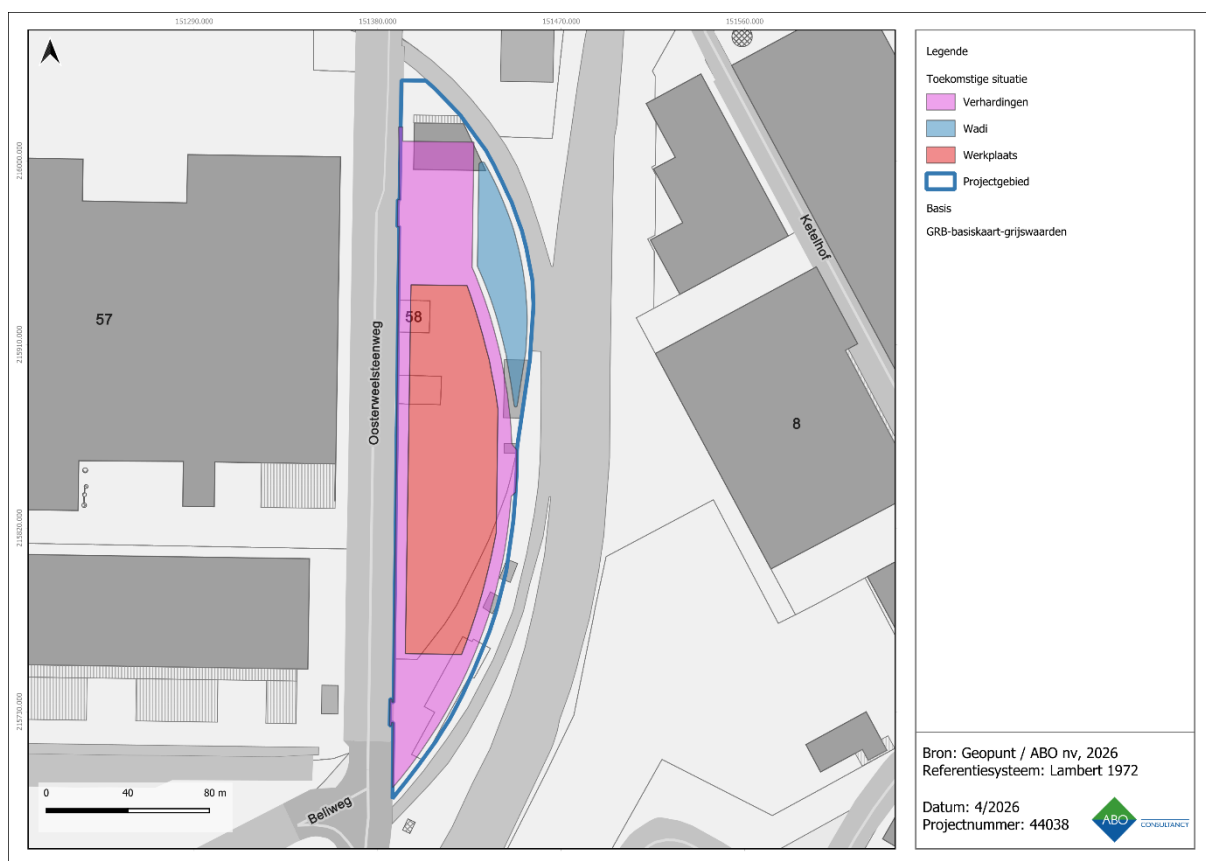
Net als bij de hallen aan de overzijde van de Oosterweelsteenweg kan gesteld worden dat de diepste verstoring hier de paalfunderingen zullen zijn. Deze hebben een diameter van 40 tot 50 cm (circa 0,20m² per paal) en bevinden zich op ca. 6 meter van elkaar. In totaal zullen ca. 66 palen ingeheid worden tot een diepte tussen 8 en 10 m-mv met een totale oppervlakte van 13,20m² (ofte 0,08% van het projectgebied). Deze funderingspalen zullen enkel geplaatst worden onder de contouren van het gebouw en dus niet over de hele oppervlakte van het gebouw zelf.

De verharding binnen het projectgebied zal uit beton en uit asfalt bestaan, die in totaal een oppervlakte van 6.298 m² (ofte 37,08% van het projectgebied) zal bedragen. De verharding zal ca. 40 cm onder het maaiveld komen te zitten.

Een wadi wordt uitgegraven met een oppervlakte van 1.536m² (ofte 9,04% van het projectgebied) en een maximale diepte van 50 cm. Tussen de nieuwe wadi en het nieuwe gebouw komt een drainagebuis met diameter van 60 cm te liggen, die de overloop vormt tussen het gebouw en de wadi. Deze buis zal maximaal 90 cm diep komen te liggen tegenover het maaiveld. De afstand tussen het gebouw en de wadi bedraagt 8,50m. Uitgaande van een breedte van de aanleg sleuf van 1,20m kan gesteld worden dat deze sleuf een oppervlakte van 10,20m² (ofte nog geen 0,01% van het projectgebied) zal bedragen.

De verstoringen die mogelijk veroorzaakt zullen worden door het realiseren van de wadi's, asfalt- en betonverhardingen zullen geen verstoring kunnen veroorzaken in de mogelijk nog aanwezige archeologische bodemhorizonten aangezien deze in de ophogingslaag zullen plaatsvinden (zie Figuur 21).

Binnen een resterende oppervlakte van ca. 2.096m² worden geen expliciete bodemingrepen vermeld. Enige bodemverstoring ten gevolge van compactie door middel van het gebruik van zware machines kan niet uitgesloten worden. Echter bevindt het terrein zich reeds op dikke ophogingspakketten binnen de Antwerpse haven binnen industrieel gebied waarbij deze bijkomende compactie waarschijnlijk verwaarloosbaar is.

Figuur 4: Overzicht van de geplande bodemingrepen op GRB

2.2.2 IMPACTANALYSE

Het onderzoeksgebied maakt deel uit van de Antwerpse Haven, waardoor de kans op bodemverstoringen reëel is. Het originele polderlandschap dat aanwezig was, werd in de 20e-eeuw omgevormd tot havengebied. Het nabijgelegen Albertdok is in de periode van 1907-1928 afgewerkt, het Leopolddok werd in 1928 gerealiseerd, terwijl het Vierde Havendok in 1932 werd aangelegd. Hierdoor ontstond het onderzoeksgebied in zijn huidige vorm. Tegen het einde van de eerste helft van de 20e eeuw zag het onderzoeksgebied eruit zoals op onderstaande foto (Figuur 5). Links is het Leopolddok te zien, centraal de terminal van Noord Natie en rechts het Vierde Havendok. In het midden achteraan zijn het Albertdok en het onderzoeksgebied gelegen.

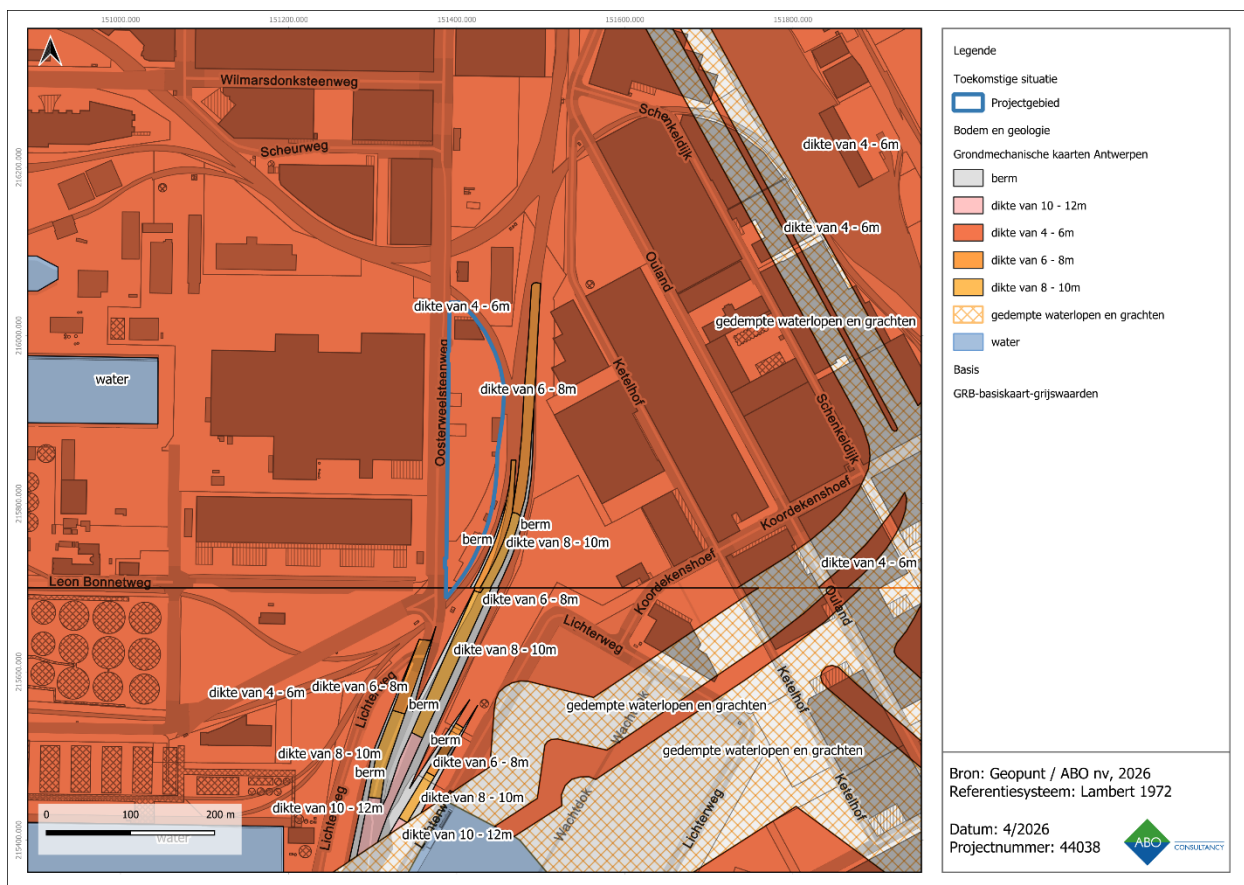

Figuur 5: Afbeelding van de omgeving van het onderzoeksgebied. (Bron: <https://oudedokken.gilbertus.com> 2019).

Tijdens de graafwerkzaamheden voor deze dokken werd het omliggende landschap sterk veranderd. Bij het graven van de dokken werden de omliggende gronden opgehoogd, zoals ook het geval is ter hoogte van het projectgebied. Uit de grondmechanische kaart van de Antwerpse haven (Figuur 6) blijkt dat de bodem ter hoogte van de werkzaamheden ongeveer 4 tot 6 meter is opgehoogd. Deze laag is artificieel en rust op de onderliggende natuurlijke Quartaire bodem.

Naast de artificiële opbouw van het landschap is de bovenlaag van het onderzoeksgebied ook nog eens extra verstoord door de industriële activiteiten die er vanaf de 20ste eeuw hebben plaatsgevonden. Deze worden verder besproken in hoofdstuk 4.5 (p. 27).

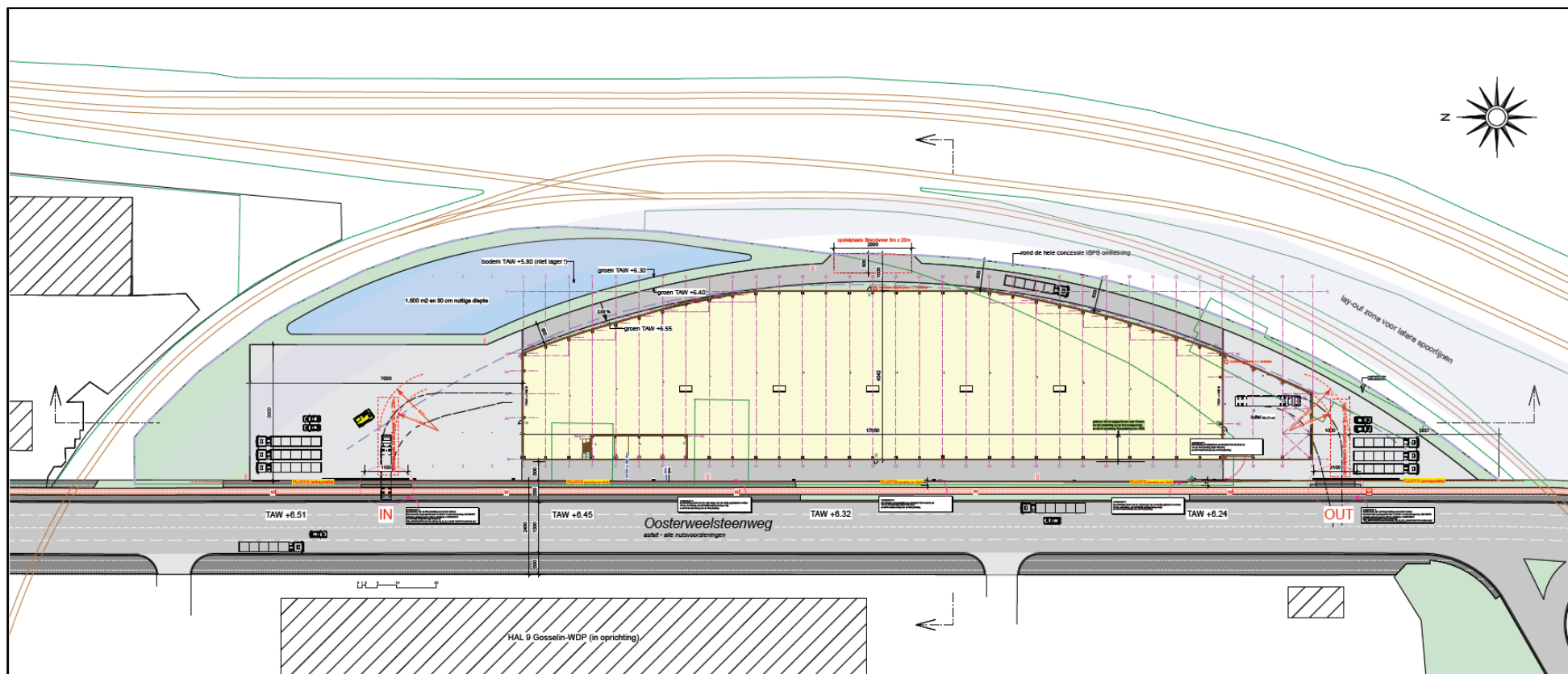
De binnen het kader van deze archeologienota geplande bodemingrepen worden weergegeven in Tabel 1. **Het merendeel van deze verstoringen zal tot minder dan 1m-mv diep reiken en dus zeker niet de recente ophogingslagen van de Antwerpse haven overschrijden** en zal dus geen archeologisch relevante lagen bereiken. Enkel ter hoogte van de geplande paalfunderingen zal tot in de oorspronkelijke Quartaire bodem geboord worden. Het gaat hier steeds om ingrepen met een minimale oppervlakte (0,20m² per paal). Ook zouden **eventuele aangetroffen archeologische resten of vondsten moeilijk te interpreteren zijn bij gebrek aan een ruimere context.**

Figuur 6: GRB met overlay van de grondmechanische kaart van de Antwerpse haven

Tabel 1: Overzicht van de geplande bodemingrepen per niveau

Locatie	Ingrep	Oppervlakte (m ²)	Diepte geplande verstoring (m-Mv)
Alle percelen	Funderingspalen werkplaats	13,20 (0,20/paal)	0,85 tot 10,50
Alle percelen	Vloerplaat werkplaats	7.056	0,40
Alle percelen	Aanleg verhardingen	6.298	0,40
11807G1801/00G000	Aanleg wadi	1.536	0,50
11807G1801/00G000	Drainageleiding wadi	10,20	0,90
11807G1801/00G000, 11807G1804/00A000 & 11807G1809/00L000	Geen ingrepen	2.096	/

Figuur 7: Inplantingsplan nieuwe toestand. (Initiatiefnemer 2026)

2.3 SYNTHESE HOOFDSTUK 2

Het merendeel van de geplande bodemingrepen zal tot minder dan 1m-mv diep reiken en dus zeker niet de recente ophogingslagen van de Antwerpse haven overschrijden en zal dus geen archeologisch relevante lagen bereiken. Enkel ter hoogte van de geplande paalfunderingen zal tot in de oorspronkelijke Quartaire bodem geboord worden. Het gaat hier steeds om ingrepen met een minimale oppervlakte (0,20m² per paal). Ook zouden eventuele aangetroffen archeologische resten of vondsten moeilijk te interpreteren zijn bij gebrek aan een ruimere context.

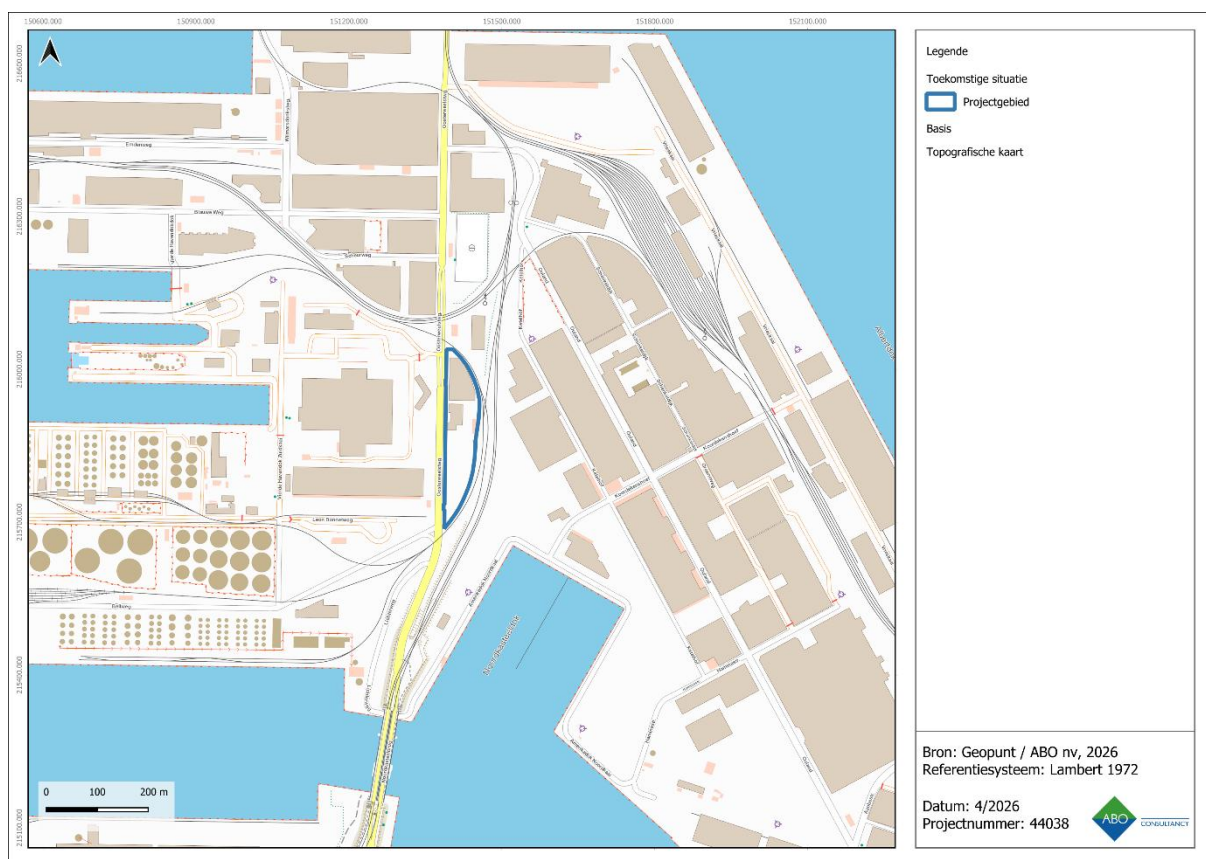
3 LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE

3.1 TOPOGRAFISCHE SITUERING

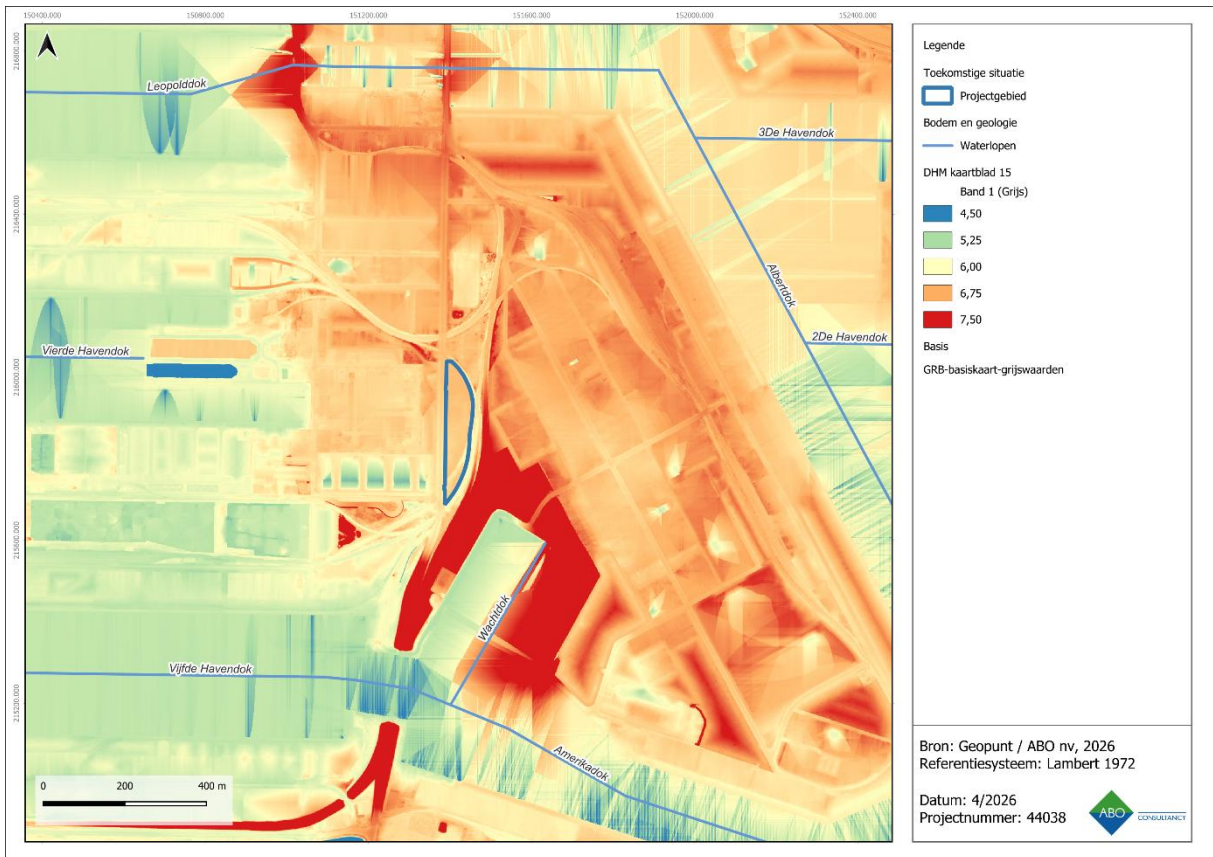
Vanuit landschappelijk standpunt ligt het projectgebied in stedelijke gebieden en havengebieden. Dit gebied wordt gekenmerkt door een zeer hoge graad van industrialisatie met talloze dokken en bedrijventerreinen in de omgeving (Figuur 8). Het gebied in kwestie wordt omgeven door het Leopolddok in het noorden, het Albertdok in het oosten, het Amerikadok en Vijfde Havendok in het zuiden en het Vierde Havendok in het westen. Verder is het projectgebied ook goed ontsloten via land dankzij de aanwezige spoorwegen en landwegen N180 en de N101. Het gebied is kunstmatig gecreëerd in de 20e eeuw, waardoor de originele natuurlijke elementen verloren zijn gegaan.

Het Digitaal Hoogtemodel geeft de kunstmatige en scherp afgelijnde hoogtes van de ophogingspakketten rondom de dokken weer (Figuur 9). De hoogteprofielen (Figuur 10) tonen van west naar oost een hoogteverschil tussen 6,20mTAW en 6,50mTAW (Figuur 12). Van noord naar zuid is het terrein licht oplopend van 6,06mTAW tot 6,69mTAW (Figuur 11). De grond is waarschijnlijk genivelleerd voor de reeds aanwezige gebouwen met bijhorende verhardingen.

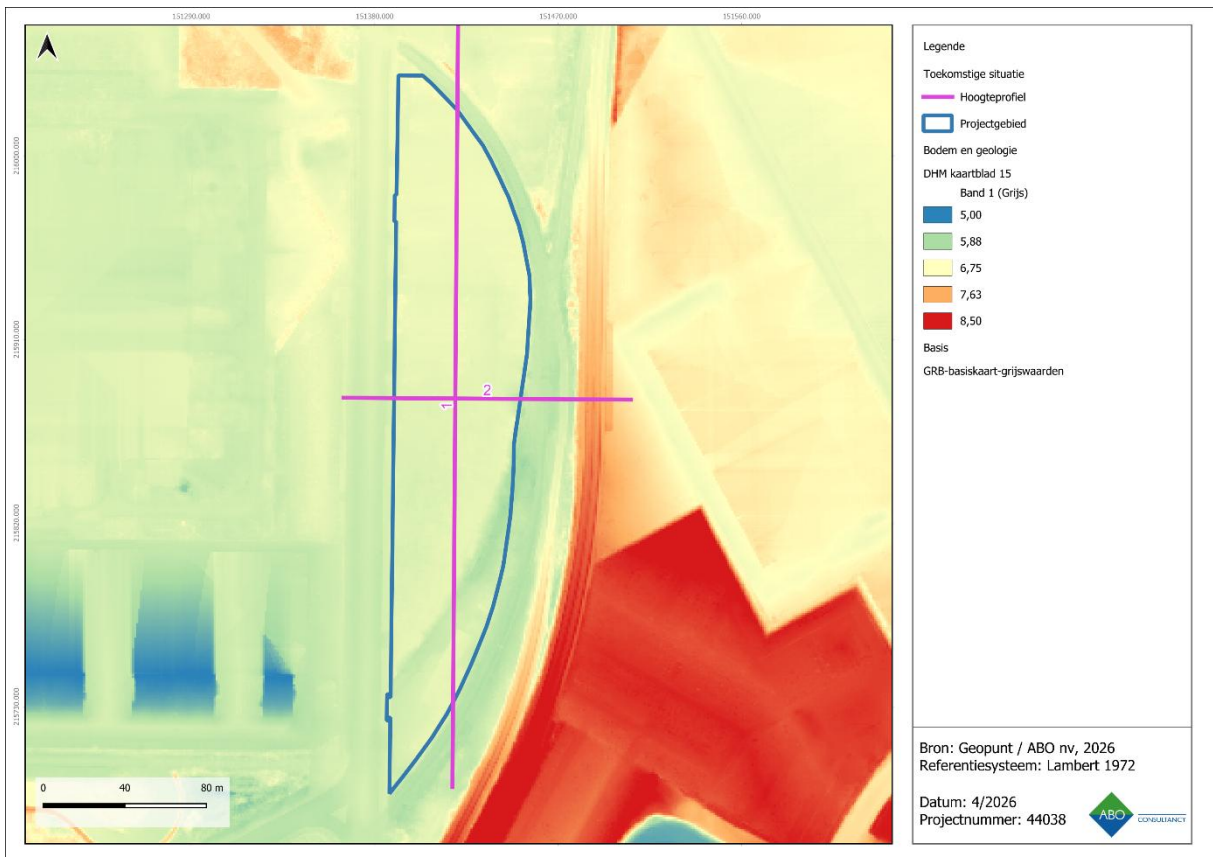
De Skyview (Figuur 13) toont aan dat er meerdere constructies aanwezig zijn op het projectgebied. De Oosterwielsteenweg ligt wat hoger in het landschap, terwijl het oostelijk deel afsteekt tegen de lageregelegen spoorwegen. Ook de hoger gelegen elementen in de buurt zijn allemaal het resultaat van menselijk ingrijpen in het havengebied.

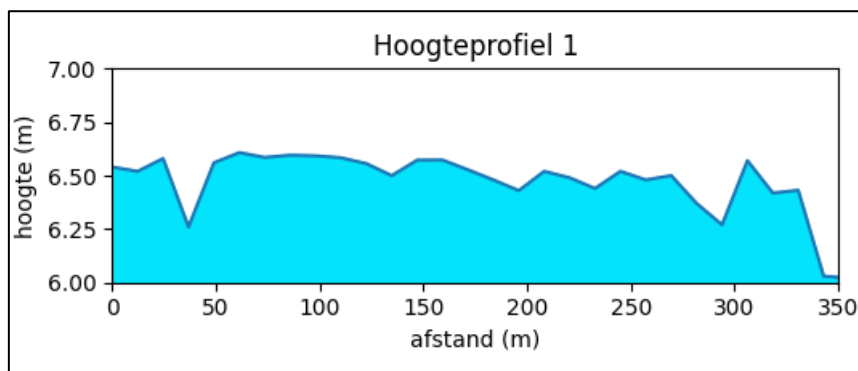
Figuur 8: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied

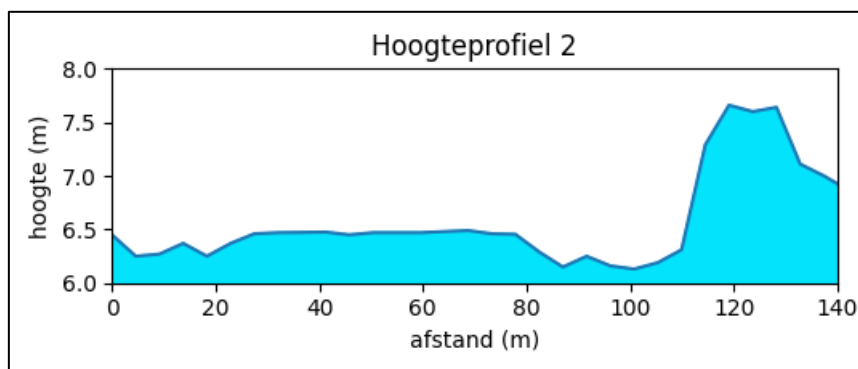
Figuur 9: Digitaal Hoogtemodel (1m) met waterlopen en aanduiding van het projectgebied, macroniveau

Figuur 10: Digitaal Hoogtemodel (1m) met waterlopen en aanduiding van het projectgebied, microniveau

Figuur 11: Hoogteprofiel 1 (noord-zuid)

Figuur 12: Hoogteprofiel 2 (west-oost)

Figuur 13: Skyview (factor 0,25 m) met aanduiding van het projectgebied

3.2 BODEMKUNDIGE SITUERING

Volgens de gedigitaliseerde Bodemkaart (1950-1970) komen de karteringen ON en OB voor ter hoogte van het projectgebied (Figuur 14). ON zijn opgehoogde terreinen. Zowel op Linker- als op Rechteroever komen uitgestrekte gebieden voor waarop hoofdzakelijk zandig materiaal is aangebracht. Dit bestaat grotendeels uit baggerzand afkomstig uit de Schelde dat hier gestort is. OB-bodems zijn bodems waarvan de oorspronkelijke bodemopbouw niet vastgesteld kon worden omwille van aanwezige bebouwing en verhardingen.

Volgens de Quartairgeologische kaart (schaal 1:200.000) bestaat het projectgebied uit type 3e (Figuur 15). Dit type bestaat uit fluviatiele afzettingen, afzettingen van het Holoceen en mogelijk tardiglaciaal (FH). Hieronder bevinden zich eolische afzettingen van het Weichseliaan, mogelijk Vroeg-Holoceen (ELPw) en/of hellingsafzettingen van het Quartair (HQ). Deze liggen bovenop fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (FLPw). Bovenop de fluviatiele afzettingen bevinden zich nog getijdenafzettingen van het Holoceen GH).

Het projectgebied maakt deel uit van een Polderlandschap dat in de 20ste eeuw volledig werd geïndustrialiseerd. De ontstaansgeschiedenis van dit landschap is nog niet helemaal gekend. Tijdens het Pleistoceen trokken de Tertiaire zeeën zich terug waardoor het poldergebied droog kwam te liggen en onderhevig werd aan erosie. De aanwezige Boomse klei was veel beter bestand tegen uitschuring dan het omliggend materiaal, waardoor er een kustareliëf ontstond. Tijdens de laatste IJstijd werden hier dan grote hoeveelheden zand aangevoerd door de wind en rivieren. Omdat het landschap als een mantel werd bedekt, worden dit ook dekzanden genoemd. Een deel van deze dekzanden kwamen op hun beurt in de Vlaamse Vallei terecht, waardoor de loop van de Schelde werd gewijzigd.

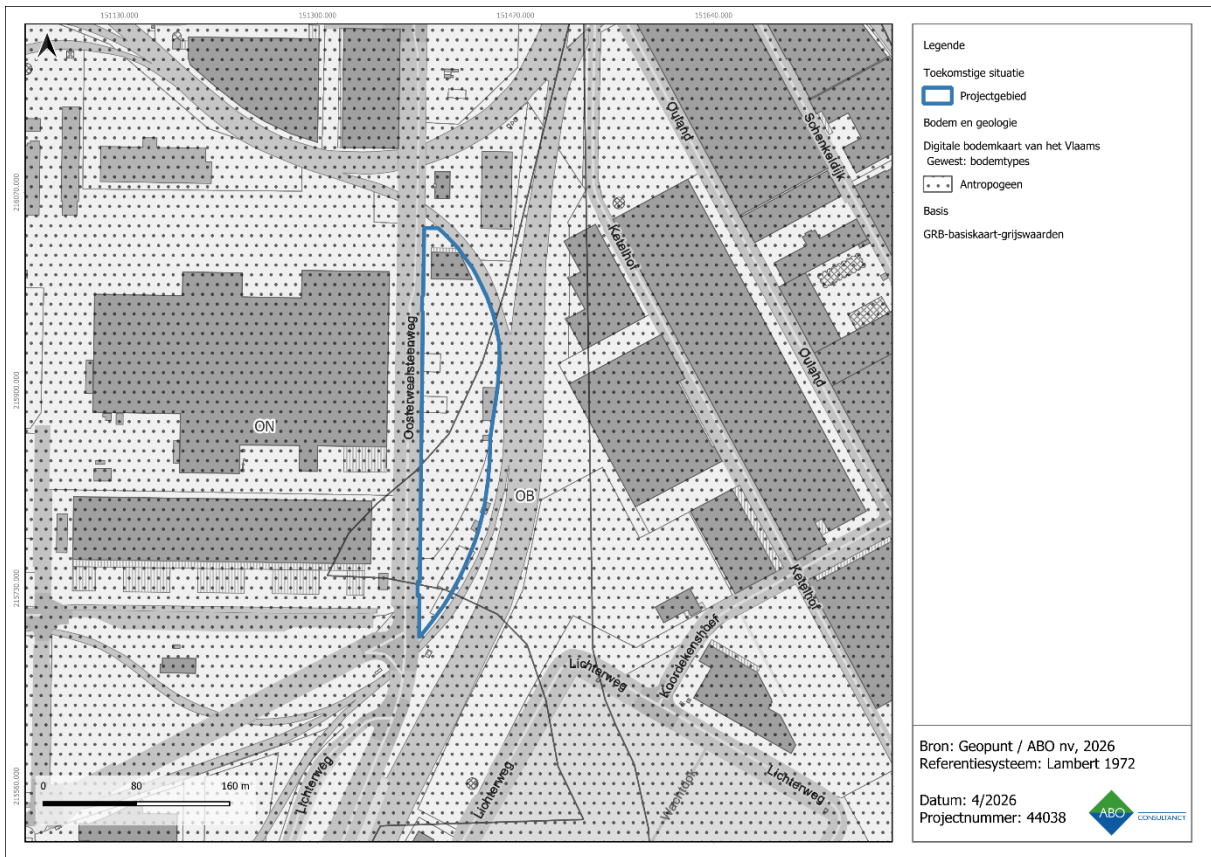
Door de stijgende zeespiegel tijdens het Vroeg-Holoceen kon het gebied moeilijk ontwaterd worden. Hierdoor ontstond een moerasbos in de laagstgelegen gebieden. Dit bos is de bron van het bosveen dat over het volledige gebied terug te vinden is. In een latere periode werd dit bosveen overspoeld en werd het Schelde-estuarium gevormd. Hierdoor werden alluviale sedimenten met stroomzanden, oeverwallen, point bars en komkleien afgezet. Later volgden perimariene sedimenten met oeverwallen, geulzanden, en schorre- en slikkekleien.⁴

Het projectgebied ligt op de Tertiaire afzettingen van de Formatie van Lilo (Figuur 19). De Formatie van Lillo bestaat uit groen tot grijsbruin fijn zand dat glauconiethoudend is en schelpen kan bevatten. Deze formatie werd ongeveer 2 tot 5 miljoen jaar geleden gevormd.

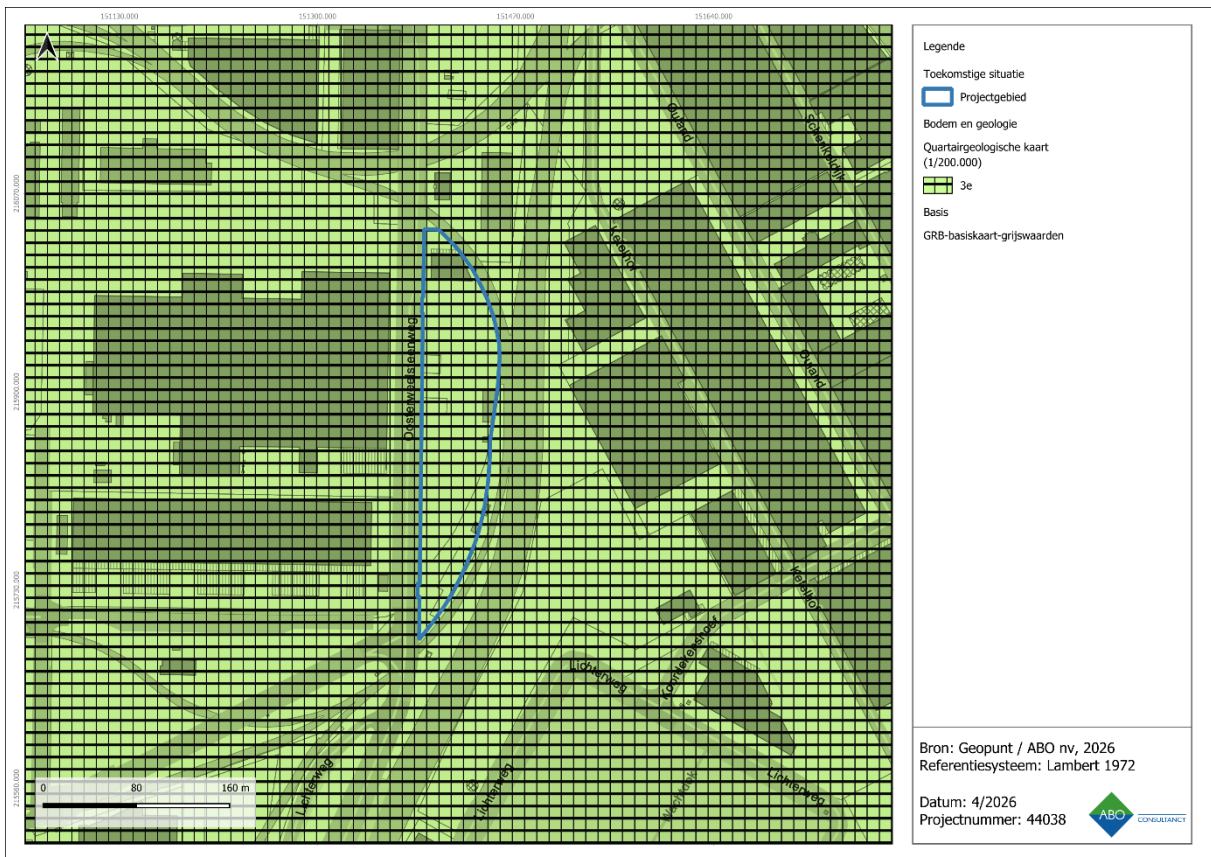
Volgens de potentiële bodemerosiekaart is er geen informatie beschikbaar ter hoogte van het projectgebied. De kaart wordt dan ook niet weergegeven. Dit omwille van de industriële aard en de artificiële ophoging die hier in het verleden heeft plaatsgevonden. De potentiële bodemerosie in de directe omgeving van het projectgebied is gekarteerd als 'verwaarloosbaar' en 'zeer laag'. Een lage impact van erosie bevordert de bewaring van de bodemopbouw en bijgevolg ook van eventueel aanwezige archeologische resten.

De grondmechanische kaarten van Antwerpen geven aan dat er ter hoogte van het projectgebied een ophogingslaag aanwezig is van 4 tot 6 meter dik. Ten westen is water aanwezig en ten oosten bevindt zich een smalle ophogingslaag van 6 tot 8 meter dik. De kaart werd reeds weergegeven bij bespreking van de impact van de geplande bodemingrepen (zie 2.2.2, p. 9).

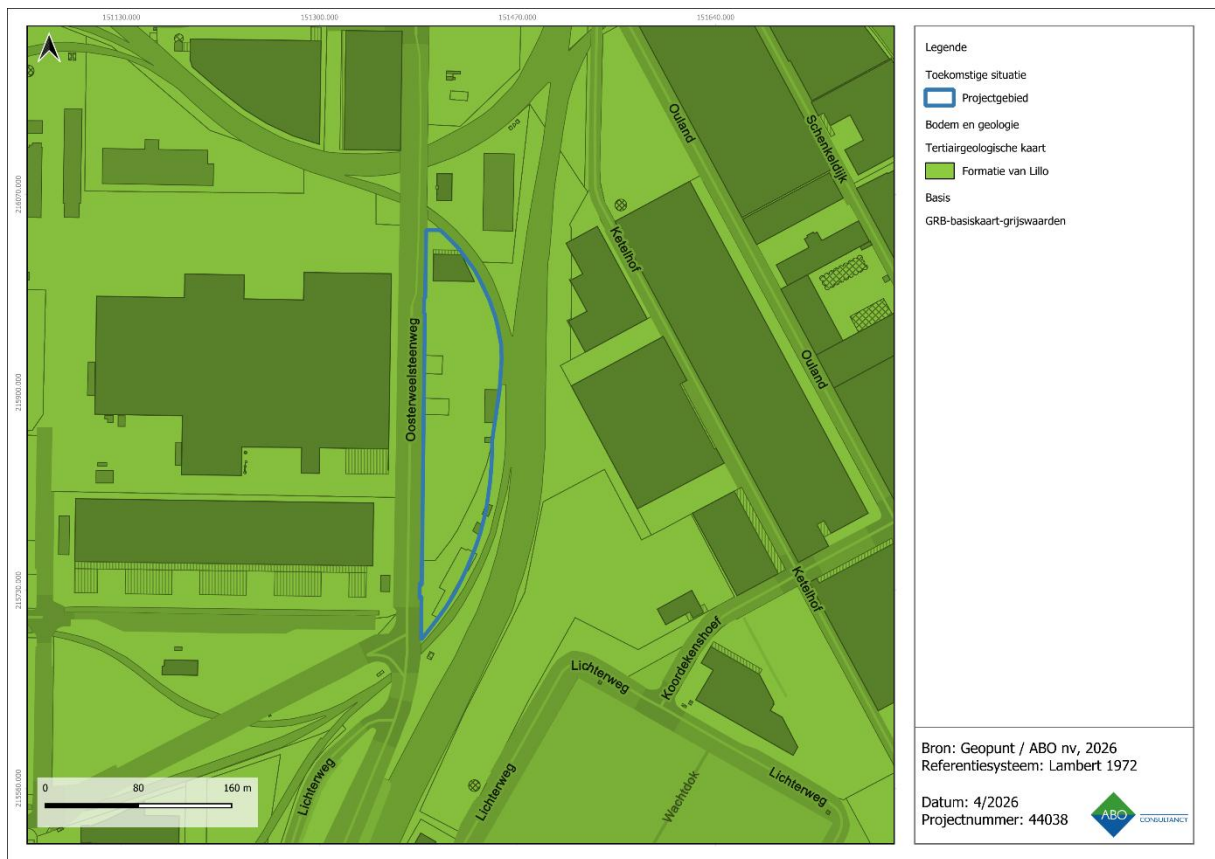
⁴ Adams et al. 2002.

Figuur 14: Gedigitaliseerde bodemkaart met aanduiding van het projectgebied

Figuur 15: Gedigitaliseerde Quartairgeologische kaart (1:200.000) met aanduiding van het projectgebied

Figuur 16: Gedigitaliseerde Tertiairgeologische kaart met aanduiding van het projectgebied

3.3 SYNTHESE HOOFDSTUK 3

Bodemkundig bevindt het projectgebied zich op dikke ophogingspakketten rondom de dokken van de Antwerpse haven. Deze pakketten zijn ter hoogte van het projectgebied 4 tot 6 m dik. Onder deze pakketten kunnen mogelijk restanten van het oorspronkelijke natuurlijke polderlandschap bewaard zijn gebleven.

4 ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1 HISTORISCHE ACHTERGROND⁵

De stad Antwerpen ontwikkelde zich in de omgeving van de samenloop van de Schelde en de Schijn waarbij vooral de Schelde een cruciale rol speelde in de ontwikkeling van de stad. Waarschijnlijk vormde de aanwezigheid van de waterlopen hier een erg belangrijke aantrekkingspool aangezien sporen van menselijke activiteiten in de omgeving terugleiden tot de prehistorie. Dit kon geconcludeerd worden op basis van lithische artefacten uit de omgeving van de burchtzone. Het gaat hierbij om vondsten uit het laat-paleolithicum tot het laat-neolithicum. Daarnaast zijn er ook tal van toevalsvondsten uit de prehistorie, bronstijd en ijzertijd gedaan ter hoogte van Lillo, aan het Lefebredok, en aan het Kattendijkdok. Ook in de Romeinse periode was er een duidelijke menselijke aanwezigheid in de omgeving. Gallo-Romeinse resten worden verspreid over de stadskern van Antwerpen teruggevonden en duiden op de aanwezigheid van een Gallo-Romeinse nederzetting uit de 2de en 3de eeuw met mogelijke uitlopers tot in de 4de en 5de eeuw.

In de 7de eeuw lijkt er een Merovingische nederzetting aanwezig te zijn geweest in het gebied. De aard en omvang van deze nederzetting zijn niet gekend en tot op heden zijn een beperkte hoeveelheid schervenmateriaal de enige gekende sporen van Merovingische bewoning. De kersteningspogingen van Eligius en Amandus in de 7de eeuw en de plundering van Antwerpen door de Noormannen in 836 doen echter vermoeden dat het om een nederzetting van belang ging. Na deze *raid* ontwikkelde de nederzetting zich in de late 9de en 10de eeuw tot een versterkte handelsnederzetting. Vanuit deze burcht zal de middeleeuwse stad groeien. In de 13de eeuw kent de stad een bloeiperiode voor handel met de lakennijverheid, haring- en zouthandel. Dit gaat gepaard met een sterke bevolkingstoename en een uitbreiding van de versterkingen in de 13de en 14de eeuw.

Vanaf de 16de eeuw groeit Antwerpen uit tot handelsmetropool waar producten over de hele toenmalig gekende wereld door kwamen. Omwille van de toenemende urbanisatie en de militaire dreiging uit de Nederlanden werd de stad voorzien van een nieuwe gebastioneerde omwalling waarbij de Rode Poort, het Schijn, en de Kattendijk bij de stad gevoegd werden. Deze omwalling was de zogenaamde “Spaanse omwalling” die in 1555 werd gebouwd. Vervolgens werd door Alva in 1567 gestart met de bouw van een citadel ten zuiden van de stad. De Beeldenstorm, de Spaanse Furie in 1576 en de sluiting van de Schelde in 1584 brachten echter een einde aan de bloeiperiode van Antwerpen. Dit resulteerde in een belangrijke bevolkingsdaling en een stagnatie van ruim twee eeuwen.

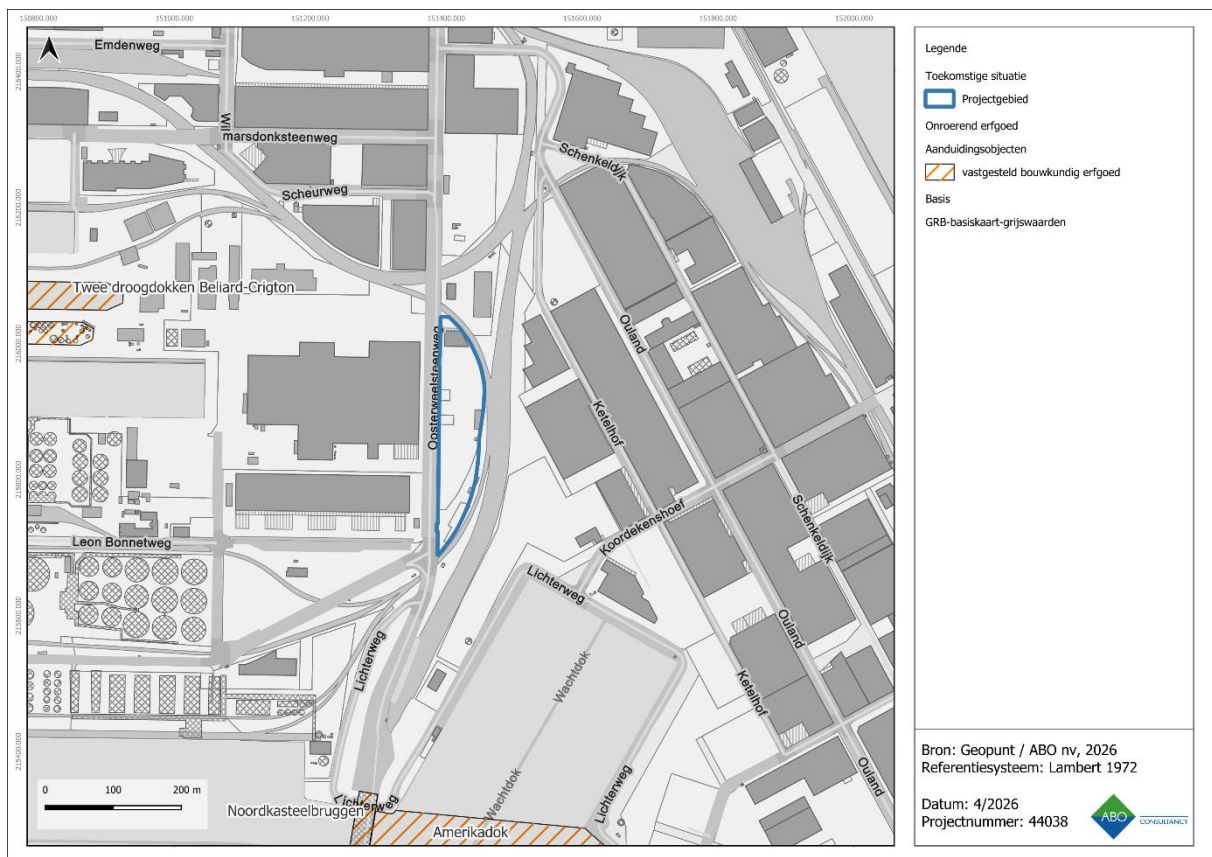
Vanaf de Franse tijd (1794 – 1814) krijgt de stad nieuwe impulsen wanneer Napoleon er een commercieel en militair bolwerk van wil maken. In deze periode worden het Bonapartedok en het Willemdok aangelegd ter vervanging van de oudere vlieten. Om plaats te maken voor deze nieuwe havenuitbreidingen diende de Spaanse fortengordel doorbroken te worden zodat de haven zich in noordelijke richting verder kon uitbreiden. In de 19de eeuw werden zo de Kattendijksluis, het Kattendijkdok, het Houtdok, het Kempisch dok en het Asiadok aangelegd. Onder het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden en na de Belgische omwenteling in 1830 wordt het handels- en militaire karakter van Antwerpen nog versterkt. In 1858 wordt de stad een *Nationaal Reduit* en vormt het samen met Namen en Luik de ruggengraat van het Belgische verdedigingsstelsel. De 16de-eeuwse omwalling van de stad werd gesloopt en een nieuwe, ruimere omwalling (meer bepaald de Brialmontomwalling) werd aangelegd. Deze zou in het begin van de 20ste eeuw afgebroken worden om een nieuwe kringvesting te bouwen.

⁵ Inventaris Onroerend Erfgoed s.d., ‘Antwerpen’.

4.2 ERFGOEDWAARDEN

Volgens de Inventaris Bouwkundig Erfgoed bevinden er zich geen erfgoedwaarden op het projectgebied (Figuur 17). In de directe omgeving zijn enkele elementen van waardevol bouwkundig erfgoed aanwezig zoals twee droogdokken die vastgesteld zijn als bouwkundig erfgoed sinds 2009. Het gaat om dokken van Beliard-Crigton (ID 104778) aan het Vierde Havendok, die gebouwd zijn in 1957-58 en 1967-68. Nog iets verder naar het zuidoosten zijn twee parallelle Straussbruggen gelegen, beter gekend als de Noordkasteelbruggen (ID 102753). Tot slot is er ook nog het Amerikadok (ID 98240), dat ingehuldigd werd in 1887.

De nabijgelegen erfgoedwaarden dateren uit de 19de en 20ste eeuw en hebben betrekking op de dokken en infrastructuur.

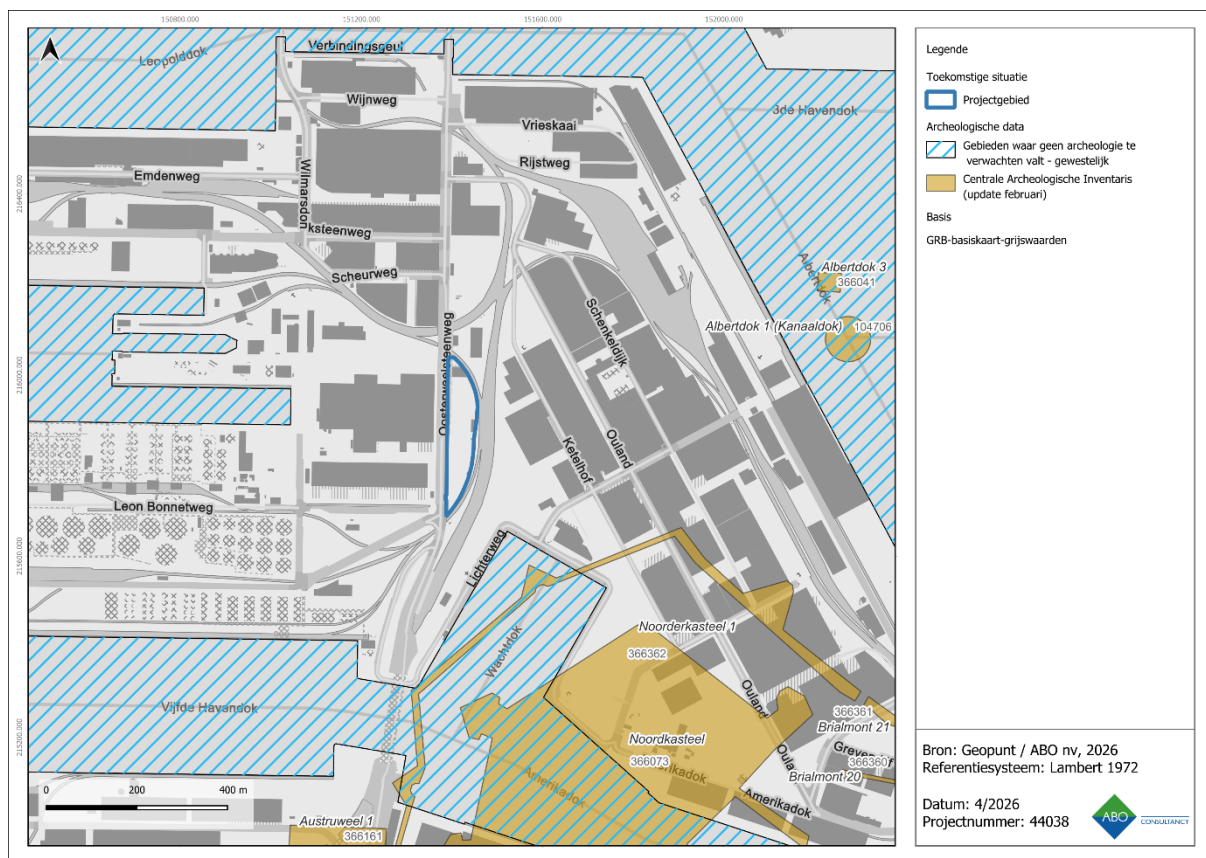

Figuur 17: Visuele weergave van de Inventaris Onroerend Erfgoed rondom het projectgebied

4.3 ARCHEOLOGISCHE DATA

In de nabije omgeving van het projectgebied zijn er verschillende meldingen uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) bekend van archeologische sporen en/of vondsten die een licht kunnen werpen op menselijke occupatie in het verleden (Figuur 18). Het gaat hier voornamelijk om resten uit de nieuwe tijd. In mindere mate zijn er ook meldingen van archeologisch erfgoed uit de steentijd, middeleeuwen en nieuwste tijd.

De gekende archeologische resten in de omgeving van het projectgebied lijken te bevestigen dat de regio doorlopend menselijke aanwezigheid heeft gekend vanaf de middeleeuwen tot nu. Het voormalig polderlandschap ter hoogte van het projectgebied was waarschijnlijk te nat voor een permanente bewoning tijdens de metaaltijden en Romeinse periode. Op basis van deze informatie bestaat de kans om resten en/of sporen van menselijke aanwezigheid uit zeer uiteenlopende perioden aan te treffen ter hoogte van het projectgebied, zij het op grote diepte.

Figuur 18: Visuele weergave van de Centrale Archeologische Inventaris in de dichte omgeving

Tabel 2: Overzicht van de CAI-locaties in de omgeving van het projectgebied

CAI	Locatie	Datering	Omschrijving	Bron
366041	Albertdok 3, Antwerpen	Steentijd	4 gepolijste bijlen	Literatuurstudie: toevalsvondst
104706	Albertdok 1, Antwerpen	Middeleeuwen	Houten bootje	Literatuurstudie: toevalsvondst
366362	Noorderkasteel 1, Antwerpen	Nieuwe Tijd	Fort Noordkasteel	Cartografie/iconografie /fotografie
366073	Noordkasteel 1, Antwerpen	Nieuwe Tijd	Fort Noordkasteel	Cartografie/iconografie /fotografie
366161	Oosterweel-steenweg zonder nummer	Nieuwe Tijd	Dorpskern nederzetting	Kaartstudie
366360	Straatsburgdok zonder nummer Antwerpen	Nieuwste Tijd	Omwalling	Cartografie/iconografie /fotografie

In de directe omgeving van het projectgebied werd er sinds de wetswijziging van 2016 reeds akte genomen van 27 archeologienota's (Figuur 19, Tabel 3). Het advies van al deze rapporten luidde 'geen maatregelen'. Hiervoor werd steeds als voornaamste argument aangehaald dat de geplande bodemingrepen niet dieper zouden reiken dan de aanwezige ophogingspakketten. Twee archeologienota's werden reeds geschreven binnen de contouren van voorliggend projectgebied (ID 24970 & 33144).

Figuur 19: GRB met aanduiding van recente archeologische rapporten in de onmiddellijke omgeving van het projectgebied.

Tabel 3: Overzicht van recente archeologische rapporten in de onmiddellijke omgeving van het projectgebied.

ID	Naam	Type	Bedrijf	Conclusie
829	Vooronderzoek Antwerpen Vrieskaai	AN	ABO	Geen maatregelen
2001	Vooronderzoek Antwerpen Vrieskaai	AN	ABO	Geen maatregelen
2159	Vooronderzoek Antwerpen Site ATPC	AN	LARes	Geen maatregelen
3472	Vooronderzoek Antwerpen Blauw Weg	AN	Annika Devroe	Geen maatregelen
3544	Vooronderzoek Antwerpen Vrieskaai	AN	ABO	Geen maatregelen
4545	Vooronderzoek Antwerpen Blauwe Weg	AN	RAAP België	Geen maatregelen
4902	Vooronderzoek Antwerpen Vrieskaai	AN	ABO	Geen maatregelen
7733	Vooronderzoek Antwerpen Koordekenshoef	AN	Annika Devroe	Geen maatregelen
8231	Vooronderzoek Antwerpen Koordekenshoef	AN	Annika Devroe	Geen maatregelen
10591	Vooronderzoek Antwerpen Beliweg	AN	Annika Devroe	Geen maatregelen
13243	Vooronderzoek Antwerpen Verdiepen kaaimuren Vijfde Havendok (Anha20)	AN	RAAP België	Geen maatregelen
13716	Vooronderzoek Antwerpen Vrieskaai 131	AN	ABO	Geen maatregelen
14597	Vooronderzoek Antwerpen Beliweg	AN	Annika Devroe	Geen maatregelen
16097	Vooronderzoek Antwerpen Vrieskaai	AN	ABO	Geen maatregelen
22467	Vooronderzoek Antwerpen Antwerpen - Blauwe Weg	AN	Monument - Vandekerckhove	Geen maatregelen
24449	Vooronderzoek Antwerpen Oosterweelsteenweg 57	AN	ABO	Geen maatregelen
24677	Vooronderzoek Antwerpen Ketelhof 14 en Ouland 23	AN	Pertinax	Geen maatregelen
24970	Vooronderzoek Antwerpen Oosterweelsteenweg 58	AN	ABO	Geen maatregelen
29716	Vooronderzoek Antwerpen Oosterweeileiland-sportveld	AN	ADEDE	Geen maatregelen
29957	Vooronderzoek Antwerpen Oosterweeileiland	AN	ADEDE	Geen maatregelen

30869	Vooronderzoek Antwerpen Koordekenshoef	AN	ABO	Geen maatregelen
32984	Vooronderzoek Antwerpen Blauwe Weg	AN	ARON	Geen maatregelen
33144	Vooronderzoek Antwerpen Oosterweelsteenweg 58	AN	ABO	Geen maatregelen
33492	Vooronderzoek Antwerpen Oosterweelsteenweg	AN	ABO	Geen maatregelen
34184	Vooronderzoek Antwerpen Alstom	AN	Hembyse	Geen maatregelen
35341	Vooronderzoek Antwerpen Blauwe Weg	AN	ARON	Geen maatregelen
36134	Vooronderzoek Antwerpen Blauwe Weg	AN	ARON	Geen maatregelen

4.4 CARTOGRAFISCHE EN ICONOGRAFISCHE BRONNEN

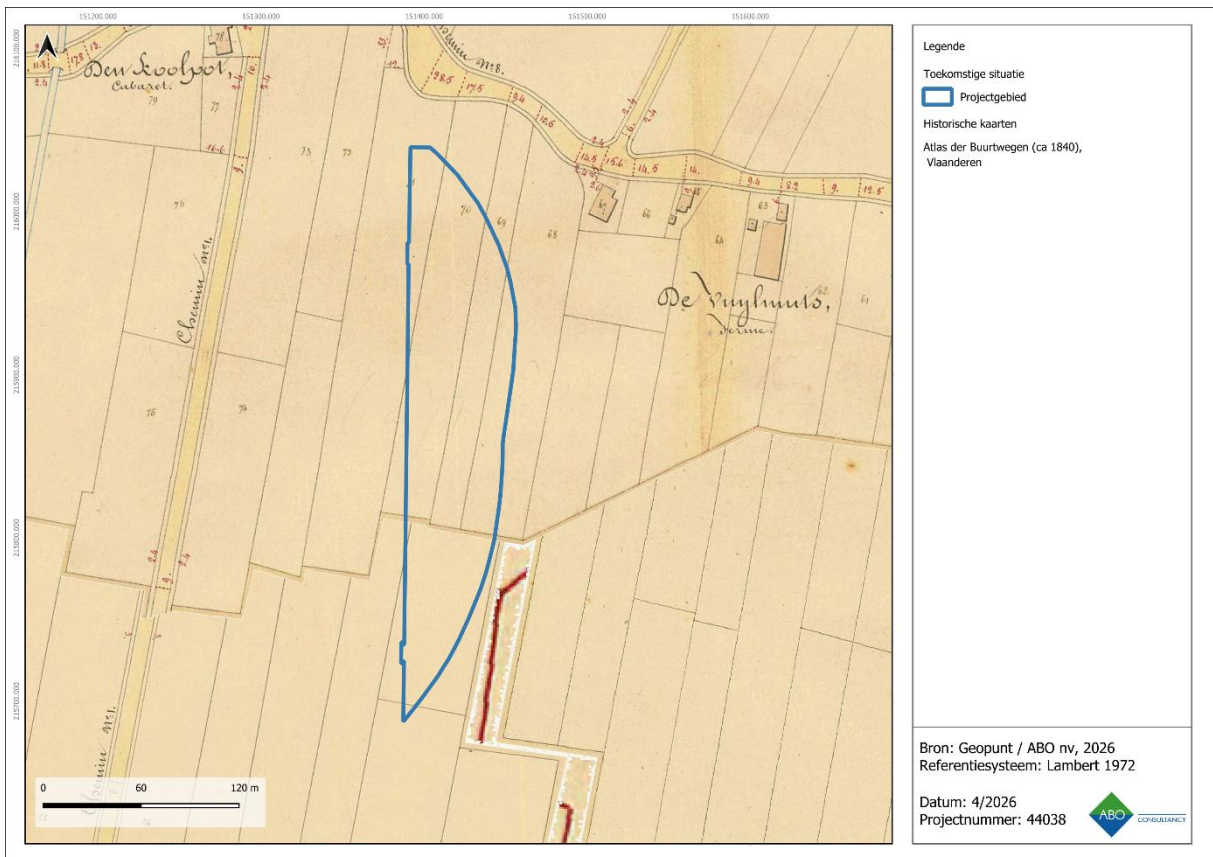
Een belangrijke bron van informatie is historisch kaartmateriaal. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16de eeuw of later voorhanden zijn. Pas vanaf de 19de eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kaarten. Eventueel eerder aanwezige middeleeuwse structuren zijn mogelijk reeds verdwenen en zijn dus niet meer opgenomen in recentere bronnen.

De **Ferrariskaart** van omstreeks 1777 toont duidelijk het toenmalig polderlandschap waarin het projectgebied gelegen is (Figuur 20). Binnen het noorden van het projectgebied wordt een woning met tuin gekarteerd: het is op deze kaart niet duidelijk of deze woning te vereenzelvigen is met het opschrift *Colpot Cabaret*. Het terrein wordt voornamelijk ingenomen door een akker. Buiten de westelijke grens loopt een wegnis parallel aan het projectgebied.

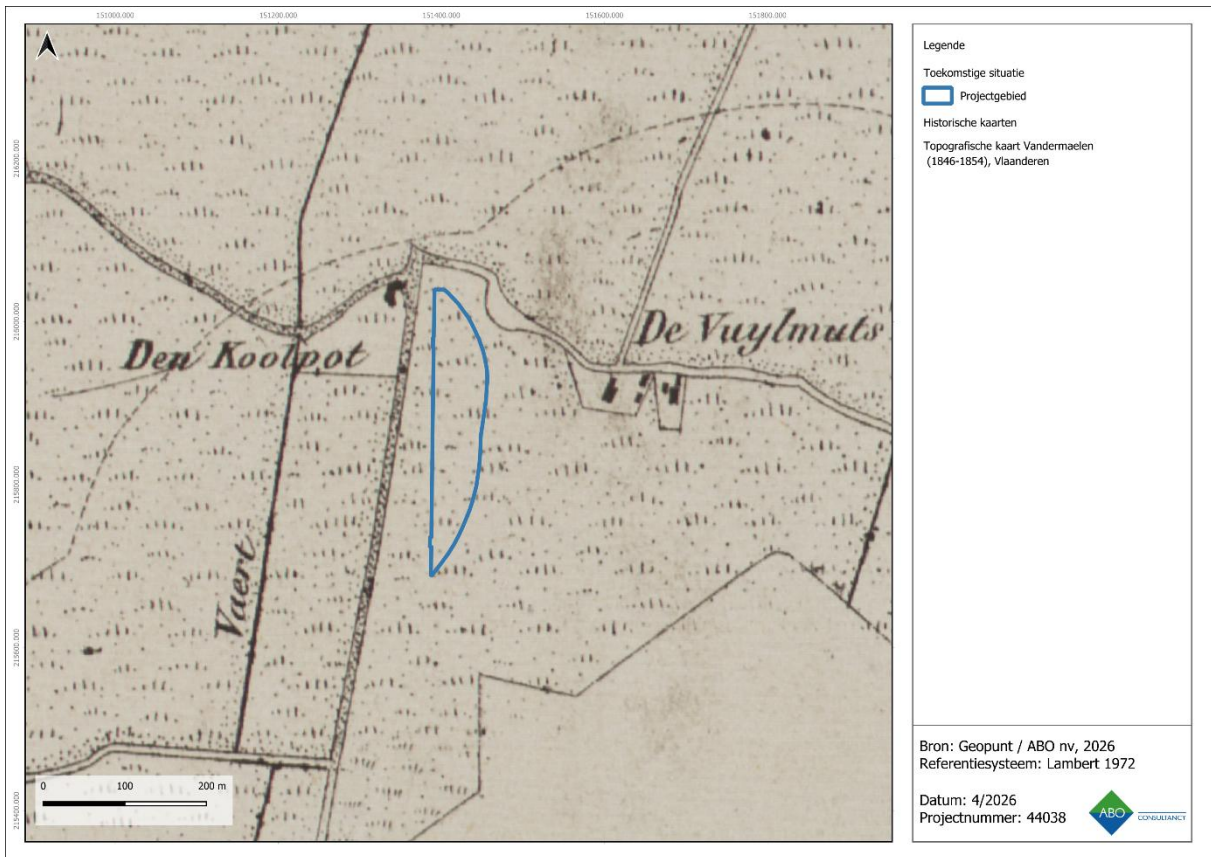
De **Atlas der Buurtwegen** van omstreeks 1840 (Figuur 21) is als kadasterkaart betrouwbaarder voor georeferentie. Op deze kaart is zichtbaar dat *Den Koolpot* zich verder naar het noordoosten bevindt aan overzijde van de wegnis. Naar het oosten wordt de boerderij de *Vuylmuts* gekarteerd. Binnen het projectgebied wordt geen bebouwing gekarteerd. De **Vandermaelen-kaart** van 1846-1854 (Figuur 22) en de **Poppkaart** van 1842-1879 (Figuur 23) tonen nog steeds het projectgebied als onbebouwd en gelegen tussen de *Koolpot* en de *Vuylmuts*. Een iets wijder beeld op de **topografische kaart van 1873** (Figuur 24) toont de nabijheid van het in de jaren 1860 opgerichte Noordkasteel.

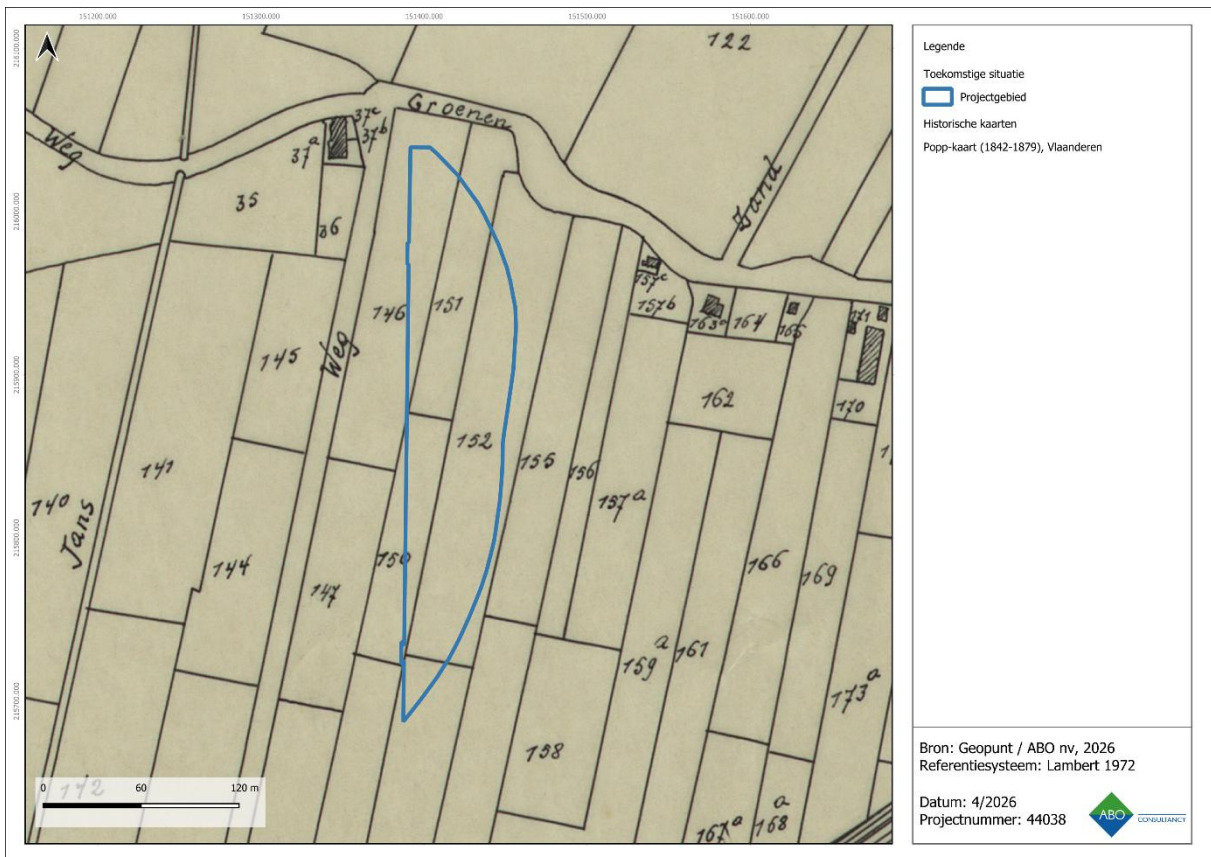
Figuur 20: Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied

Figuur 21: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied

Figuur 22: Vandermaelenkaart met aanduiding van het projectgebied

Figuur 23: Poppkaart met aanduiding van het projectgebied

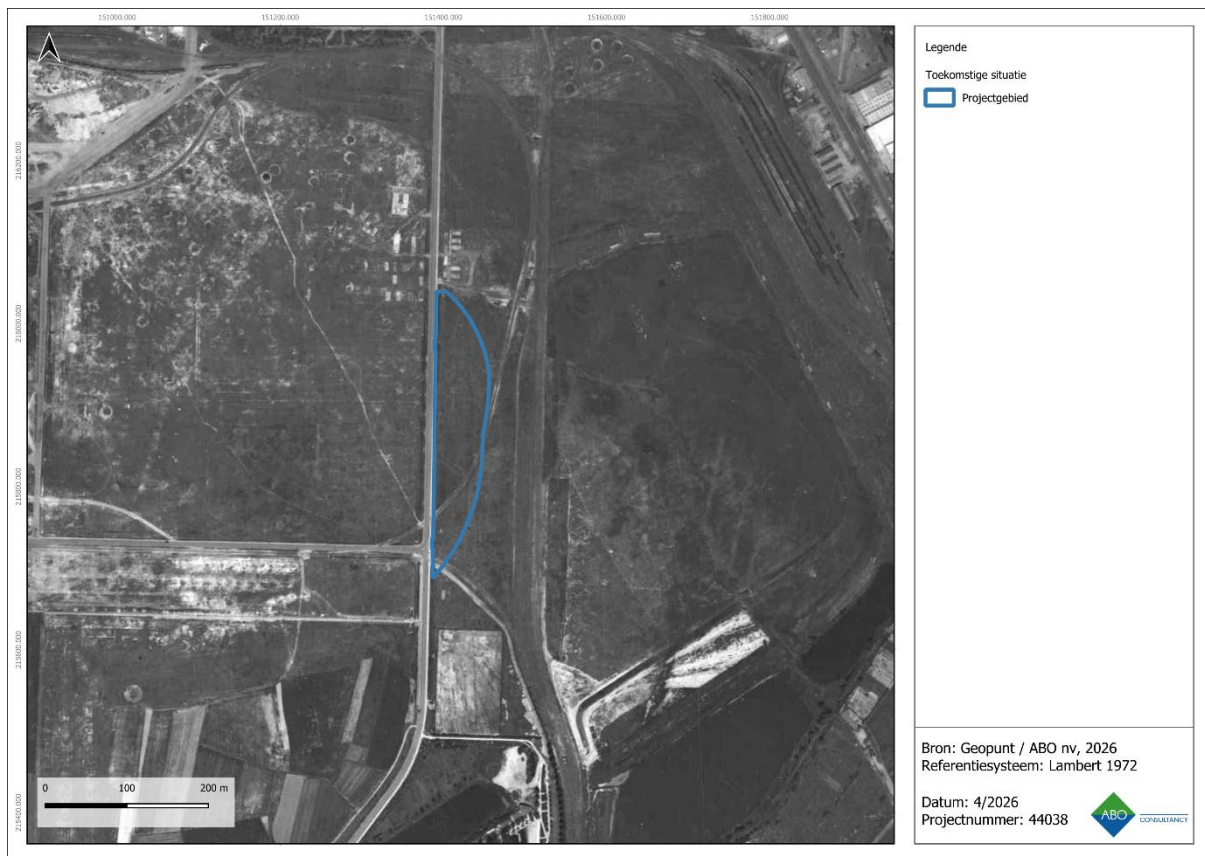

Figuur 24: Topografische kaart van 1873 met aanduiding van het projectgebied

4.5 ORTHOFOTOGRAFISCHE EN TOPOGRAFISCHE BRONNEN VANAF 1900

De topografische kaarten van 1904 en 1939 werden geraadpleegd maar tonen geen verschillen ten opzichte van de 19de-eeuwse situatie en worden dus niet weergegeven. Tegen het midden van de 20ste eeuw begint het landschap sterk te veranderen zoals zichtbaar op een **orthofoto uit 1948** (Figuur 25). De Oosterweelsteenweg loopt langs het projectgebied en een spoorweg doorkruist het zuiden. In de velden ten noordwesten zijn nog bomkraters uit de Tweede Wereldoorlog zichtbaar, maar geen ter hoogte van het projectgebied of ten oosten hiervan.

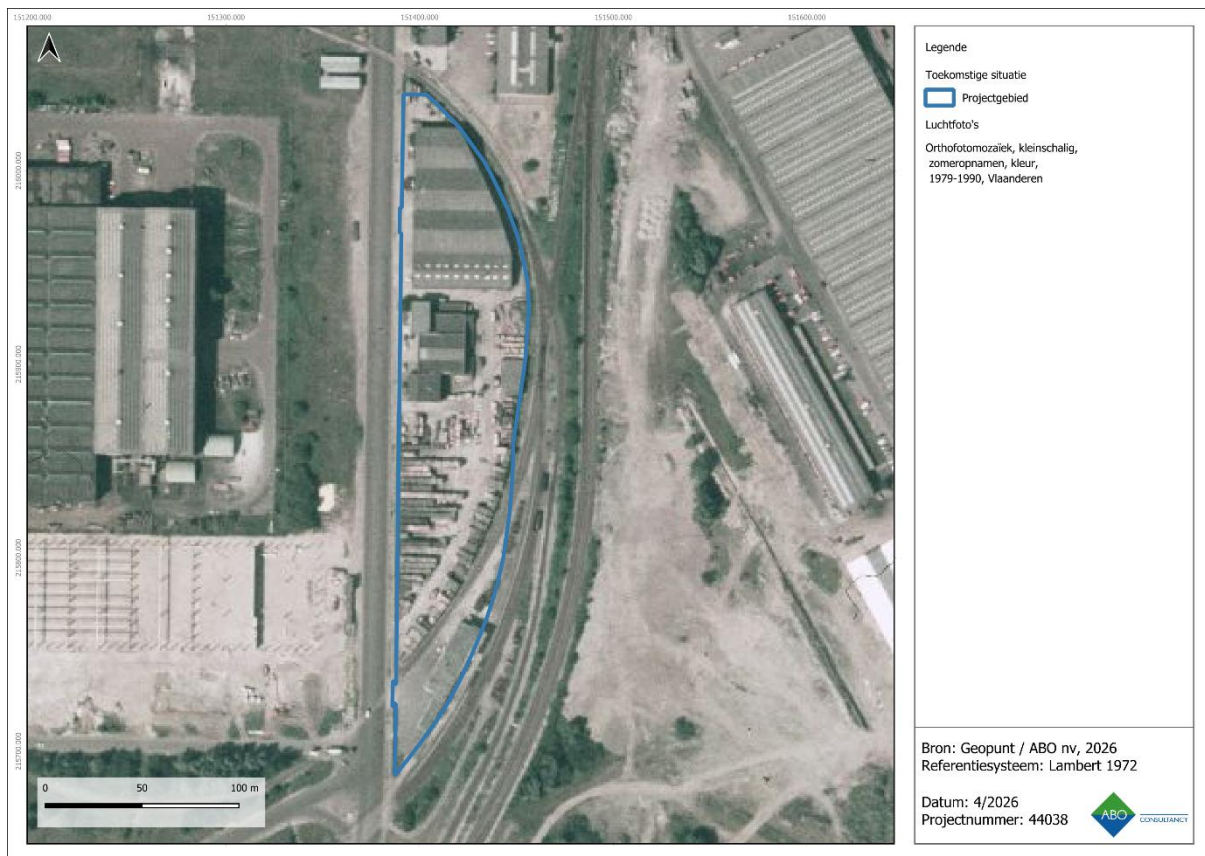
De **orthofoto van 1971** (Figuur 26) toont een sterke industrialisatie van de omgeving rondom het projectgebied. De noordelijke helft van het projectgebied is reeds bebouwd. Daarnaast is rondom het projectgebied zelf eveneens de bebouwing toegenomen. De **orthofoto van 1989** (Figuur 27) toont voor het eerst de omgeving in kleur. Binnen de contouren van het projectgebied hebben binnen de opvolgende decennia geen merkbare bodemingrepen plaatsgevonden tot de recente sloop van bebouwing die nog niet zichtbaar is op de orthofoto van 2025.

Figuur 25: Orthofoto uit 1948 met aanduiding van het projectgebied (Cartesius 2026)

Figuur 26: Orthofotomozaïek uit 1971 met aanduiding van het projectgebied

Figuur 27: Orthofotomosaïek uit 1989 met aanduiding van het projectgebied

4.6 SYNTHESE HOOFDSTUK 4

Op basis van de gekende archeologische waarnemingen in de nabije omgeving blijkt dat deze voornamelijk uit de nieuwe tijd dateren. In mindere mate zijn ook waarnemingen uit de steentijd, middeleeuwen en nieuwste tijd aanwezig. Een groot aantal archeologienota's werd uitgeschreven voor terreinen in de nabije omgeving. Er werd zonder uitzondering 'geen maatregelen' aanbevolen op basis van de beperkte impact van de geplande bodemingrepen op de vastgestelde ophogingspakketten. Cartografische studie toont ter hoogte van het projectgebied een polderlandschap vanaf ten laatste het einde van de 18de eeuw tot en met het begin van de 20ste eeuw. Tijdens de 20ste eeuw volgt een snelle industrialisatie met ophoging van het (haven)gebied waarbij ook het projectgebied geraakt wordt door bebouwing, verharding en infrastructuur.

5 BESLUIT

5.1 POTENTIEEL TOT KENNISVERMEERDERING

Deze archeologienota werd opgemaakt door ABO nv naar aanleiding van een omgevingsvergunningsaanvraag in functie van stedenbouwkundige handelingen aan de Oosterweelsteenweg 58 te Antwerpen. Het doel van dit bureauonderzoek is om een inschatting te maken van het potentieel tot kennisvermeerdering op basis van een impactanalyse van de werkzaamheden in combinatie met de ontsloten landschappelijke en historische of archeologische gegevens. De resultaten van het bureauonderzoek kunnen als volgt samengevat worden.

Impact bodemingrepen

Het merendeel van de geplande bodemingrepen zal tot minder dan 1m-mv diep reiken en dus zeker niet de recente ophogingslagen van de Antwerpse haven overschrijden en zal dus geen archeologisch relevante lagen bereiken. Enkel ter hoogte van de geplande paalfunderingen zal tot in de oorspronkelijke Quartaire bodem geboord worden. Het gaat hier steeds om ingrepen met een minimale oppervlakte (0,20m² per paal). **Eventuele aanwezige archeologische resten of vondsten moeilijk te interpreteren zijn bij gebrek aan een ruimere context.**

Bodemkundige analyse

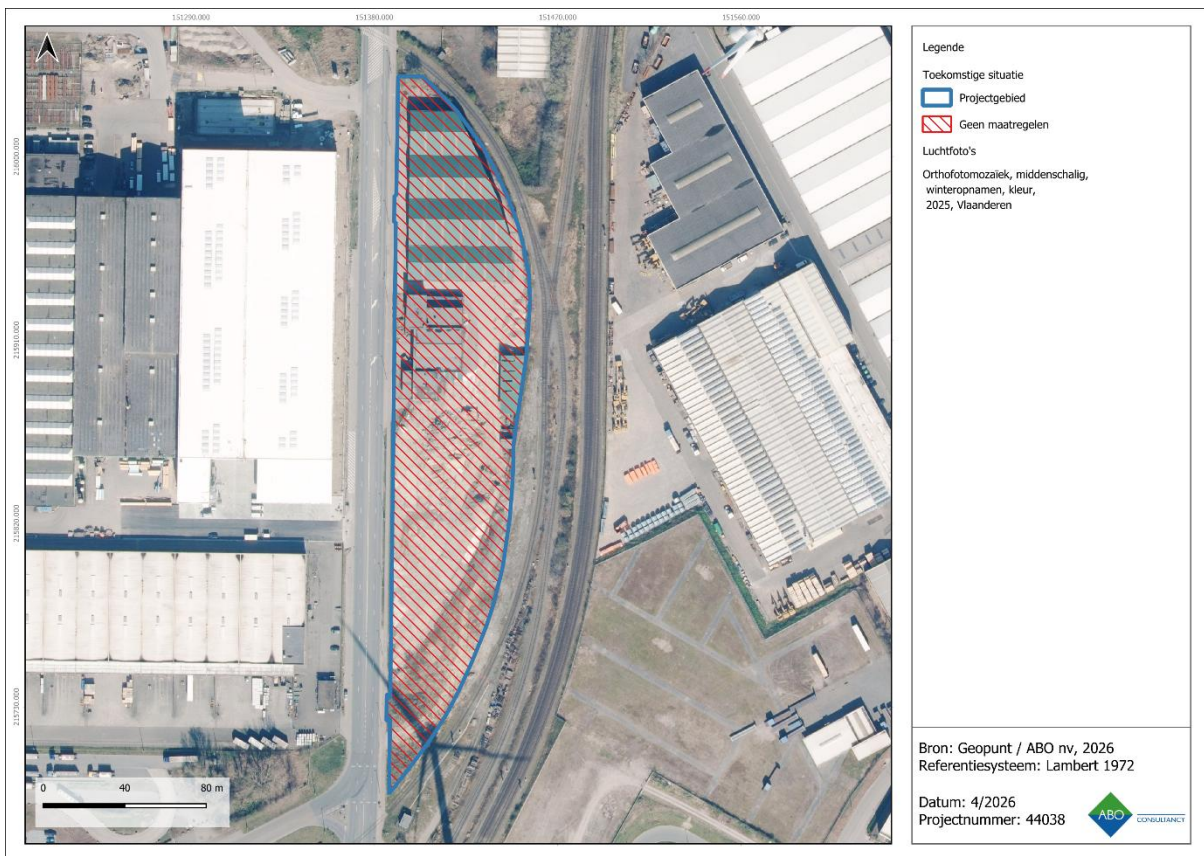
Bodemkundig bevindt het projectgebied zich op dikke ophogingspakketten rondom de dokken van de Antwerpse haven. **Deze pakketten zijn ter hoogte van het projectgebied 4 tot 6 m dik.** Onder deze pakketten kunnen mogelijk restanten van het oorspronkelijke natuurlijke polderlandschap bewaard zijn gebleven.

Archeologisch kennispotentieel

Op basis van de gekende archeologische waarnemingen in de nabije omgeving blijkt dat deze voornamelijk uit de **nieuwe tijd** dateren. In mindere mate zijn ook waarnemingen uit de steentijd, middeleeuwen en nieuwste tijd aanwezig. Een groot aantal archeologienota's werd uitgeschreven voor terreinen in de nabije omgeving. Er werd zonder uitzondering 'geen maatregelen' aanbevolen op basis van **de beperkte impact van de geplande bodemingrepen op de vastgestelde ophogingspakketten.** Cartografische studie toont ter hoogte van het projectgebied een polderlandschap vanaf ten laatste het einde van de 18de eeuw tot en met het begin van de 20ste eeuw. Tijdens de 20ste eeuw volgt een snelle industrialisatie en ophoging van het (haven)gebied waarbij ook het projectgebied geraakt wordt door bebouwing, verharding en infrastructuur.

5.2 AFWEGING NOODZAAK VERDER VOORONDERZOEK

Op basis van bovenstaande argumenten kan geconcludeerd worden dat de kans op archeologische kenniswinst laag is, waardoor er **geen verdere maatregelen** voor het volledige projectgebied (16.986,27m²) worden geadviseerd.

Figuur 28: Overzicht van het archeologisch advies met betrekking tot het projectgebied

6 BIBLIOGRAFIE

Atlas Cadastral parcellaire de la Belgique, Philippe-Christian Popp, uitgegeven in 1842-1879, schaal 1:5000.

Atlas van de Buurtwegen, opgesteld naar aanleiding van de wet op de buurtwegen van 10 april 1841, schaal 1:2.500 (overzichtsplannen schaal 1:10.000).

Geopunt Vlaanderen, Orthofoto's 1971, 1979-1990, 2002-2003, 2014, 2015, 2016, 2020, [online], <http://www.geopunt.be> (geraadpleegd op 23-4-2026)

Inventaris Onroerend Erfgoed. z.d. 'Antwerpen'. Geraadpleegd 17 april 2026. <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/13182>.

Kaart van Villaret, Institut National de l'Information Géographique et Forestière, Sint-Mande (France), CH 292, uitgegeven in 1745, schaal 1:14.400.

Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden voor Zijn Koninklijke Hoogheid de Hertog Karel Alexander van Lotharingen, Jozef Jean François de Ferraris, Koninklijke Bibliotheek van België, uitgegeven in 1770-1778, schaal 1:11.520 herleid naar 1:25.000.

Pelsmaekers, Sander, en Layla Valvekens. 2023. *Archeologienota Oosterweelsteenweg 58 - Haven 200 te Antwerpen*. 1980. ABO Archeologische rapporten. ABO nv. <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/24970>.

Pelsmaekers, Sander, Layla Valvekens, en Rosean Debacker. 2025. *Archeologienota Oosterweelsteenweg 58 - Haven 200 te Antwerpen*. 1980. ABO Archeologische rapporten. ABO nv. <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/33144>.

Topografische kaart van België, Philippe Vandermaelen, uitgegeven in 1846-1854, schaal 1:20.000.

Topografische kaarten, 1873, 1904, 1939, 1969, 1981, 1989, [online], www.cartesius.be, (geraadpleegd op 23/4/2026)

7 LIJSTEN

7.1 LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: GRB basiskaart met aanduiding van het projectgebied	6
Figuur 2: Orthofoto (2021) met aanduiding van het projectgebied	7
Figuur 3: Orthofoto (2025) met aanduiding van het projectgebied	8
Figuur 4: Overzicht van de geplande bodemingrepen op GRB	9
Figuur 5: Afbeelding van de omgeving van het onderzoeksgebied. (Bron: https://oudedokken.gilbertus.com 2019).....	10
Figuur 6: GRB met overlay van de grondmechanische kaart van de Antwerpse haven.....	11
Figuur 7: Inplantingsplan nieuwe toestand. (Initiatiefnemer 2026)	12
Figuur 8: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied	14
Figuur 9: Digitaal Hoogtemodel (1m) met waterlopen en aanduiding van het projectgebied, macroniveau	15
Figuur 10: Digitaal Hoogtemodel (1m) met waterlopen en aanduiding van het projectgebied, microniveau	15
Figuur 11: Hoogteprofiel 1 (noord-zuid)	16
Figuur 12: Hoogteprofiel 2 (west-oost).....	16
Figuur 13: Skyview (factor 0,25 m) met aanduiding van het projectgebied	16
Figuur 14: Gedigitaliseerde bodemkaart met aanduiding van het projectgebied	18
Figuur 15: Gedigitaliseerde Quartairgeologische kaart (1:200.000) met aanduiding van het projectgebied	18
Figuur 16: Gedigitaliseerde Tertiairgeologische kaart met aanduiding van het projectgebied	19
Figuur 17: Visuele weergave van de Inventaris Onroerend Erfgoed rondom het projectgebied.....	21
Figuur 18: Visuele weergave van de Centrale Archeologische Inventaris in de dichte omgeving.....	22
Figuur 19: GRB met aanduiding van recente archeologische rapporten in de onmiddellijke omgeving van het projectgebied.	23
Figuur 20: Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied	25
Figuur 21: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied	25
Figuur 22: Vandermaelenkaart met aanduiding van het projectgebied	26
Figuur 23: Poppkaart met aanduiding van het projectgebied	26
Figuur 24: Topografische kaart van 1873 met aanduiding van het projectgebied.....	27
Figuur 25: Orthofoto uit 1948 met aanduiding van het projectgebied (Cartesius 2026).....	28
Figuur 26: Orthofotomozaïek uit 1971 met aanduiding van het projectgebied	28
Figuur 27: Orthofotomozaïek uit 1989 met aanduiding van het projectgebied	29
Figuur 28: Overzicht van het archeologisch advies met betrekking tot het projectgebied.....	31

7.2 LIJST VANTABELLEN

Tabel 1: Overzicht van de geplande bodemingrepen per niveau	11
Tabel 2: Overzicht van de CAI-locaties in de omgeving van het projectgebied	22
Tabel 3: Overzicht van recente archeologische rapporten in de onmiddellijke omgeving van het projectgebied.....	23